Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

1 päivänä elokuuta 2025 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeusvaltio – Tehokas oikeussuoja unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla – SEU 19 artiklan 1 kohdan toinen alakohta – Tuomareiden riippumattomuuden ja erottamattomuuden periaatteet – Ylimmän tuomioistuimen tuomarin määrääminen ilman suostumusta toiseen kyseisen tuomioistuimen jaostoon määräajaksi – Unionin oikeuden ensisijaisuus – Julkiset hankinnat – Direktiivi 2004/17/EY – Hankintamenettelyt – Soveltaminen vihreän sähkön alkuperäsertifikaatteja koskevan omistusoikeuden siirtoa koskevaan sopimukseen – Direktiivi 92/13/ETY – 2 d artiklan 1 kohta – Julkisiin hankintoihin liittyvät muutoksenhakumenettelyt – Sopimuksen pätemättömyys – Hankintayksikkö, joka vaatii julkisia hankintoja koskevien sääntöjen vastaisesti tehdyn sopimuksen toteamista pätemättömäksi – Oikeuden väärinkäyttöä ei ole tapahtunut

Yhdistetyissä asioissa C-422/23, C-455/23, C-459/23, C-486/23 ja C-493/23 [Daka] [i],

joissa on kyse viidestä SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jotka Sąd Najwyższy (ylin yleinen tuomioistuin, Puola) on esittänyt 3.4.2023, 21.4.2023 ja 13.6.2023 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 10.7.2023, 20.7.2023, 21.7.2023 ja 3.8.2023, saadakseen ennakkoratkaisut asioissa

T.B.

vastaan

C.B.,

jossa asian käsittelyyn osallistuu

D.B. (C-422/23),

ja

G.T.

vastaan

T. S.A. (C-455/23),

ja

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

[i] Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa asian minkään asianosaisen todellista nimeä.

E. S.A.

vastaan

W. sp. z o.o. ja

Bank S.A. (C-459/23)

ja

S. sp.z o.o.

vastaan

V. sp. z o.o. (C-486/23)

ja

Miasto W.

vastaan

M.T.,

E.T. ja

A.W. (C-493/23),

jossa asian käsittelyyn osallistuu

Prokurator Prokuratury Okręgowej Warszawa-Praga w Warszawie,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Jürimäe (esittelevä tuomari), presidentti K. Lenaerts, joka hoitaa toisen jaoston tuomarin tehtäviä, sekä tuomarit M. Gavalec, Z. Csehi ja M. Condinanzi,

julkisasiamies: T. Ćapeta,

kirjaaja: hallintovirkamies M. Siekierzyńska,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 8.1.2025 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– E. S.A., edustajanaan P. Łącki, adwokat,

– Prokuratura Okręgowa Warszawa-Praga w Warszawie, edustajanaan D. Winiarek, Zastępca Prokuratora Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie,

– Puolan hallitus, asiamiehinään A. Bodnar, B. Majczyna, M. Rzotkiewicz, M. Taborowski ja S. Żyrek,

– Euroopan komissio, asiamiehinään K. Herrmann, P.J.O. Van Nuffel ja G. Wils,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan, luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan kanssa (asiat C-422/23, C-455/23, C-459/23, C-486/23 ja C-493/23), unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteen (asiat C-455/23, C-459/23 ja C-486/23), vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjen yhteensovittamisesta 31.3.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/17/EY (EUVL 2004, L 134, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 30.11.2009 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 1177/2009 (EUVL 2009, L 314, s. 64) (jäljempänä direktiivi 2004/17), 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan ja 4 kohdan, 2 artiklan 1 kohdan b alakohdan, 3 artiklan 3 kohdan b alakohdan, 14 artiklan, 16 artiklan a alakohdan ja 20 artiklan, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjä koskevien yhteisön sääntöjen soveltamiseen liittyvien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 25.2.1992 annetun neuvoston direktiivin 92/13/ETY (EYVL 1992, L 76, s. 14), sellaisena kuin se on muutettuna 11.12.2007 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2007/66/EY (EUVL 2007, L 335, s. 31) (jäljempänä direktiivi 92/13), 2 d artiklan 1 kohdan a alakohdan sekä oikeuden väärinkäytön kieltoa koskevan yleisen periaatteen (asia C-459/23) tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty viidessä asiassa, joista ensimmäisessä vastakkain ovat T.B. ja C.B. ja jossa kyse on yhteisen omaisuuden jakamisesta ja perinnönjaosta (asia C-422/23), joista toisessa vastakkain ovat G.T. ja T. S.A ja jossa kyse on yhtiön haltijaosakkeiden vapauttamisesta vakuudesta ja täytäntöönpanosta (asia C-455/23), joista kolmannessa vastakkain ovat yhtäältä E. S.A (jäljempänä yhtiö E.) ja toisaalta W. sp.z o.o (jäljempänä yhtiö W.) ja Bank S.A ja jossa kyse on sopimussuhteen pätemättömyydestä (asia C-459/23), joista neljännessä vastakkain ovat S. sp. z o.o. ja V. sp. zo.o. ja jossa kyse on maksuvaatimuksesta (asia C-486/23) ja joista viidennessä vastakkain ovat yhtäältä Miasto W. ja toisaalta M.T., E.T. ja A.W. ja jossa kyse on velvollisuudesta antaa tahdonilmaisu (asia C-493/23).

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 2003/88/EY

3 Tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista 4.11.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY (EUVL 2003, L 299, s. 9) 6 artiklan b alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemiseksi:

– –

b) keskimääräinen työaika jokaisena seitsemän päivän jaksona, ylityö mukaan lukien, on enintään neljäkymmentäkahdeksan tuntia.”

Direktiivi 92/13

4 Direktiivin 92/13 2 d artiklan 1 kohdan a alakohdassa sekä 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että hankintayksiköstä riippumaton muutoksenhakuelin toteaa sopimuksen pätemättömäksi tai että sen pätemättömyys on tällaisen muutoksenhakuelimen päätöksen tulosta kaikissa seuraavissa tapauksissa:

a) jos hankintayksikkö on tehnyt hankintasopimuksen julkaisematta ennakolta hankintailmoitusta Euroopan unionin virallisessa lehdessä, vaikkei tämä ole sallittua direktiivin [2004/17] mukaisesti

– –

2. Pätemättömäksi todetusta sopimuksesta aiheutuvista seurauksista säädetään kansallisessa lainsäädännössä.

Kansallisessa lainsäädännössä voidaan säätää kaikkien sopimusvelvoitteiden taannehtivasta peruuntumisesta tai rajoittaa peruuntuminen koskemaan niitä velvoitteita, jotka edelleen olisi pantava täytäntöön. Jälkimmäisessä tapauksessa jäsenvaltioiden on säädettävä muiden 2 e artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen seuraamusten soveltamisesta.”

5 Direktiivin 92/13 2 d artiklan 1 kohdan a alakohta ja 2 kohta lisättiin direktiiviin 92/13 direktiivillä 2007/66. Viimeksi mainitun direktiivin johdanto-osan 2, 13, 14 ja 20 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(2) – – [Unionin] tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että on käytettävissä tehokkaat ja nopeat oikeussuojakeinot sellaisia päätöksiä vastaan, joita hankintaviranomaiset ja hankintayksiköt tekevät siitä, kuuluuko yksittäinen sopimus [julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien

sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 31.3.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston] direktiivin 2004/18/EY [(EUVL 2004, L 134, s. 114)] ja direktiivin [2004/17] henkilölliseen ja asialliseen soveltamisalaan.

– –

(13) Jotta estettäisiin lainvastaiset suorahankinnat, joilla yhteisöjen tuomioistuin katsoo hankintaviranomaisen tai hankintayksikön rikkovan kaikkein vakavimmalla tavalla julkisia hankintoja koskevaa yhteisön lainsäädäntöä, olisi säädettävä tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista. Lainvastaiseen suorahankintaan perustuva hankintasopimus olisi näin ollen katsottava lähtökohtaisesti pätemättömäksi. Pätemättömyys ei saisi olla automaattista, vaan sen pitäisi olla riippumattoman muutoksenhakuelimen vahvistama tai johtua kyseisen elimen tekemästä päätöksestä.

(14) Pätemättömyys on tehokkain tapa palauttaa kilpailu ja luoda uusia liiketoimintamahdollisuuksia niille taloudellisille toimijoille, joiden mahdollisuudet kilpailla on poistettu laittomasti. Tässä direktiivissä tarkoitetuiksi suorahankinnoiksi olisi katsottava kaikki sellaiset hankintasopimukset, jotka on tehty julkaisematta ennalta hankintailmoitusta Euroopan unionin virallisessa lehdessä direktiivissä [2004/18] tarkoitetun mukaisesti. Tämä vastaa direktiivissä [2004/17] tarkoitettua ilman edeltävää tarjouskilpailua toteutettavaa menettelyä.

– –

(20) Tämän direktiivin ei pitäisi sulkea pois tiukempien seuraamusten soveltamista kansallisen oikeuden mukaisesti.”

Direktiivi 2004/17

6 Direktiivin 2004/17 johdanto-osan toisen, kolmannen ja yhdeksännen perustelukappaleen sanamuoto oli seuraava:

”(2) Yksi merkittävä syy näiden alojen toimijoiden hankintamenettelyjen yhteensovittamista koskevien sääntöjen käyttöönottoon on, että kansalliset viranomaiset voivat vaikuttaa näiden yksiköiden toimintaan eri tavoin – –

(3) Toinen tärkeä syy näillä aloilla toimivien yksiköiden noudattamien hankintamenettelyjen yhteensovittamiseen on niiden markkinoiden suljettu luonne, joilla ne toimivat – –

– –

(9) Vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden tekemien julkisten hankintasopimusten avaamiseksi kilpailulle on syytä laatia säännökset, jotka koskevat tietyn arvon ylittävien sopimusten yhteensovittamista yhteisön tasolla – –”

7 Direktiivin 1 artiklan sanamuoto oli seuraava:

”1. Tässä direktiivissä sovelletaan tässä artiklassa olevia määritelmiä.

2. – –

c) ’Tavaroita koskevilla hankintasopimuksilla’ tarkoitetaan muita kuin b alakohdassa tarkoitettuja sopimuksia, joiden tarkoituksena on tuotteiden osto, leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen osto-optioin tai ilman niitä.

Hankintasopimusta, jonka tarkoituksena on tuotteiden toimittaminen ja johon tämän ohella kuuluu kokoamis- ja asennustöitä, pidetään ’tavaroita koskevana hankintasopimuksena’.

– –

4. ’Puitejärjestelyllä’ tarkoitetaan yhden tai useamman 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun hankintayksikön ja yhden tai useamman taloudellisen toimijan välistä sopimusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa tietyn ajan kuluessa tehtäviä hankintasopimuksia koskevat ehdot erityisesti hintojen ja tarvittaessa ennakoitujen määrien osalta.”

8 Mainitun direktiivin 2 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä tarkoitetaan

– –

b) ’Julkisella yrityksellä’ yritystä, johon hankintaviranomaiset voivat suoraan tai välillisesti käyttää määräysvaltaa omistuksen, rahoitusosuuden tai yritystä koskevien sääntöjen perusteella.

Hankintaviranomaisilla katsotaan olevan määräysvalta, jos ne suoraan tai välillisesti:

– omistavat enemmistön kyseisen yrityksen merkitystä pääomasta – –

– –

2. Tätä direktiiviä sovelletaan hankintayksiköihin,

a) jotka ovat hankintaviranomaisia tai julkisia yrityksiä ja harjoittavat jotain 3–7 artiklassa tarkoitettua toimintoa;

– –”

9 Direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovelletaan sähkön osalta seuraaviin toimintoihin:

a) sellaisten pysyvien verkkojen saataville saattaminen tai ylläpito, joiden tarkoituksena on tarjota yleisölle sähkön tuotantoon, siirtoon tai jakeluun liittyviä palveluja, tai

b) sähkön toimittaminen näihin verkkoihin.”

10 Direktiivin 2004/17 14 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”1. Hankintayksiköt voivat pitää puitejärjestelyä 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna hankintasopimuksena ja tehdä sen tämän direktiivin säännösten mukaisesti.

2. Jos hankintayksiköt ovat tehneet puitejärjestelyn tämän direktiivin mukaisesti, ne voivat soveltaa 40 artiklan 3 kohdan i alakohtaa tehdessään tähän puitejärjestelyyn perustuvia hankintasopimuksia.

3. Jos puitejärjestelyä ei ole tehty tämän direktiivin mukaisesti, hankintayksiköt eivät voi soveltaa 40 artiklan 3 kohdan i alakohtaa.

4. Hankintayksiköt eivät saa käyttää puitejärjestelyjä väärin estääkseen, rajoittaakseen tai vääristääkseen kilpailua.”

11 Kyseisen direktiivin 16 artiklan a alakohdassa säädettiin seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovelletaan hankintasopimuksiin, joita ei jätetä sen soveltamisalan ulkopuolelle 19–26 artiklassa tarkoitettujen poikkeusten tai kyseistä toimintoa koskevan 30 artiklan nojalla ja joiden ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa vastaa vähintään seuraavia kynnysarvoja:

a) 387 000 euroa tavaroita ja palveluja koskevien hankintasopimusten osalta”.

12 Mainitun direktiivin 17 artiklan sanamuoto oli seuraava:

”1. Hankintasopimuksen ennakoidun arvon laskentaperusteena käytetään hankintayksikön arvioimaa maksettavaa kokonaismäärää ilman arvonlisäveroa. Tässä laskelmassa otetaan huomioon arvioitu kokonaismäärä, mukaan lukien mahdolliset eri vaihtoehdot ja sopimuksen uusimiset.

– –

2. Hankintayksiköt eivät saa tämän direktiivin soveltamisen välttämiseksi jakaa osiin rakennusurakkahanketta tai sellaista suunniteltua hankintaa, jolla on tarkoitus hankkia tietty määrä tavaraa ja/tai palveluja, tai soveltaa hankintasopimuksen ennakoidun arvon laskentaan erityismenetelmiä.

3. Puitejärjestelyissä ja dynaamisissa hankintajärjestelmissä huomioon otettavana arvona on kaikkien kyseisen järjestelyn tai järjestelmän koko keston ajaksi suunniteltujen hankintasopimusten ennakoitu enimmäisarvo ilman arvonlisäveroa.

– –

7. Säännöllisesti toistuvien tai määräajoin uudistettavien tavarahankinta- tai palveluhankintasopimusten ennakoidun arvon laskentaperusteena on käytettävä:

a) joko viimeksi kuluneiden 12 kuukauden tai viimeksi kuluneen varainhoitovuoden aikana tehtyjen peräkkäisten vastaavien hankintasopimusten todellista yhteisarvoa mahdollisuuksien mukaan oikaistuna alkuperäisen sopimuksen alkamista seuraavien 12 kuukauden aikana odotettavissa olevien määrän tai arvon muutosten mukaisesti; tai

b) niiden peräkkäisten hankintasopimusten ennakoitua kokonaisarvoa, jotka tehdään ensimmäistä tavarantoimitusta seuraavien 12 kuukauden aikana tai sitä seuraavan varainhoitovuoden aikana, jos se on pitempi kuin 12 kuukautta.”

13 Direktiivin 20 artiklan 1 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Tätä direktiiviä ei sovelleta hankintasopimuksiin, joita hankintayksiköt tekevät muutoin kuin 3–7 artiklassa tarkoitetun toiminnon harjoittamiseksi tai tällaisen toiminnon harjoittamiseksi kolmannessa maassa siten, ettei [Euroopan] yhteisön sisäistä verkkoa tai maantieteellistä aluetta käytetä.”

14 Direktiivin 2004/17 40 artiklan 3 kohdan i alakohdassa säädettiin seuraavaa:

”Hankintayksiköt voivat seuraavissa tapauksissa käyttää menettelyä ilman edeltävää tarjouskilpailua:

– –

i) kun sopimus tehdään puitejärjestelyn perusteella, edellyttäen, että 14 artiklan 2 kohdassa mainittu edellytys täyttyy”.

Direktiivi 2014/25/EU

15 Vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja direktiivin 2004/17/EY kumoamisesta 26.2.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/25/EU (EUVL 2014, L 94, s. 243) johdanto-osan 23 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Laajentamatta millään tavoin tämän direktiivin soveltamisalaa olisi selvennettävä, että sähkön tuotanto, tukku- ja vähittäismyynti kuuluvat siihen, jos tässä direktiivissä viitataan sähkön toimittamiseen.”

16 Kyseisen direktiivin 7 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sovellettaessa 8, 9 ja 10 artiklaa ’toimittamiseen’ sisältyy tuotanto, tukku- ja vähittäismyynti.”

17 Mainitun direktiivin 9 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovelletaan sähkön osalta seuraaviin toimintoihin:

a) sellaisten kiinteiden verkkojen antaminen käyttöön tai niiden toiminta, joiden tarkoituksena on tarjota yleisölle sähkön tuotantoon, siirtoon tai jakeluun liittyviä palveluja;

b) sähkön toimittaminen näihin verkkoihin.”

Direktiivi 2009/28/EY

18 Uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sekä direktiivien 2001/77/EY ja 2003/30/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta 23.4.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/28/EY (EUVL 2009, L 140, s. 1) 2 artiklan toisen kohdan k ja l alakohtaan sisältyivät seuraavat määritelmät:

”k) ’tukijärjestelmällä’ tarkoitetaan jäsenvaltion tai tiettyjen jäsenvaltioiden käyttämää välinettä, järjestelmää tai mekanismia, joka edistää uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käyttöä alentamalla tällaisen energian kustannuksia, korottamalla sen mahdollista myyntihintaa tai lisäämällä tällaisen energian ostomääriä uusiutuvan energian velvoitteen avulla tai muulla tavalla. Edellä mainittu sisältää muun muassa investointituen, verovapaudet tai -helpotukset, veronpalautukset, uusiutuvan energian velvoitteen tukijärjestelmät kuten ne, joissa käytetään vihreitä sertifikaatteja, sekä syöttötariffimaksujen ja lisähintamaksujen kaltaiset suorat hintatukijärjestelmät;

l) ’uusiutuvan energian velvoitteella’ tarkoitetaan kansallista tukijärjestelmää, jonka mukaan energian tuottajien on varattava tietty osuus tuotannostaan uusiutuvista lähteistä peräisin olevalle energialle, energian toimittajien on varattava tietty osuus toimituksistaan uusiutuvista lähteistä peräisin olevalle energialle tai energian kuluttajien on varattava tietty osuus kulutuksestaan uusiutuvista lähteistä peräisin olevalle energialle. Edellä mainittu sisältää järjestelmät, joissa mainitut vaatimukset voidaan täyttää käyttämällä vihreitä sertifikaatteja”.

Puolan oikeus

Sąd Najwyższystä annettu laki

19 Sąd Najwyższystä (ylin yleinen tuomioistuin) 8.12.2017 annetun lain (ustawa o Sądzie Najwyższym; Dz. U. 2018, järjestysnumero 5), sellaisena kuin se on muutettuna (Dz. U. 2021, järjestysnumero 1904) ja sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasioihin (jäljempänä Sąd Najwyższystä annettu laki), 23 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Siviiliasioita käsittelevä jaosto on toimivaltainen ratkaisemaan siviili-, kauppa- ja immateriaalioikeuden, perhe- ja holhousoikeuden sekä yritysten rekisteröintiä ja vakuuksien rekisteröintiä koskevat asiat.”

20 Kyseisen lain 25 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Työ- ja sosiaalivakuutusasioita käsittelevä jaosto on toimivaltainen ratkaisemaan työ- ja sosiaalivakuutusasioita koskevat asiat.”

21 Kyseisen lain 35 §:n 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”Sąd Najwyższyn ensimmäinen presidentti voi määrätä tuomarin osallistumaan tietyn asian käsittelyyn toisessa jaostossa ja hänen suostumuksellaan toiseen jaostoon määrätyksi ajaksi. Tuomari voidaan määrätä toiseen jaostoon ilman hänen suostumustaan enintään kuudeksi kuukaudeksi vuodessa. Sen ajanjakson päätyttyä, jonka ajaksi tuomari on määrätty osallistumaan toiseen jaostoon, asianomainen tuomari huolehtii hänelle tässä jaostossa osoitetuista asioista niiden käsittelyn päättymiseen saakka.”

Laki julkisista hankinnoista

22 Julkisista hankinnoista 29.1.2004 annetun lain (ustawa – Prawo zamówień publicznych; Dz. U. nro 19, järjestysnumero 177), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan asiassa C-459/23, 132 §:n 1 momentissa säädettiin seuraavaa:

”Jollei 3 §:n 1 momentin 5 kohdasta muuta johdu, tämän luvun säännöksiä sovelletaan 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen hankintaviranomaisten ja niiden yhteenliittymien sekä 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen hankintaviranomaisten tekemiin hankintasopimuksiin, kun sopimus tehdään jonkin seuraavista toiminnoista harjoittamiseksi:

– –

3) verkkojen perustaminen sähkön, kaasun tai lämmön tuotantoon, siirtoon tai jakeluun liittyvien julkisten palvelujen suorittamiseksi tai sähkön, kaasun tai lämmön toimittamiseksi näihin verkkoihin tai näiden verkkojen ylläpito – –”

23 Kyseisen lain 146 §:ssä, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan asiassa C-459/23, säädettiin seuraavaa:

”1. Sopimus on julistettava pätemättömäksi, jos hankintaviranomainen

– –

2) ei ole julkaissut hankintailmoitusta Biuletynie Zamówień Publicznychissä (julkisten hankintojen tiedotuslehti) tai toimittanut hankintailmoitusta [Euroopan unionin] julkaisutoimistolle;

– –

4. Edellä 1 ja 6 momentissa tarkoitetuilla perusteilla sopimuksen pätemättömyyttä ei voida vaatia siviiliprosessikoodeksista 17.11.1964 annetun lain (ustawa Kodeks postępowania cywilnego; Dz. U. nro 43, järjestysnumero 296), sellaisena kuin se on muutettuna, 189 §:n perusteella.”

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Kaikille asioille yhteiset olosuhteet ja kysymykset

24 Sąd Najwyższyn siviilijaoston (jäljempänä siviilijaosto), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, käsiteltäväksi on saatettu viisi kassaatiovalitusta.

25 Siviilijaoston presidentti määräsi määräyksillä kolmen tuomarin kokoonpanot, joista kunkin tehtävänä oli ratkaista yksi näistä viidestä asiasta, ja määräsi kullekin asialle esittelevän tuomarin.

26 Jokaiseen näin määrättyyn kolmen tuomarin kokoonpanoon kuuluu siviilijaoston tuomarin lisäksi kaksi Sąd Najwyższyn työ- ja sosiaalivakuutusasioiden jaostoon kuuluvaa tuomaria. Kyseisen tuomioistuimen ensimmäinen presidentti määräsi Sąd Najwyższystä annetun lain 35 §:n 3 momentin nojalla annetuilla määräyksillä kaksi viimeksi mainittua tuomaria

siviilijaostoon kolmen kuukauden ajanjaksoksi 1.4.–30.6.2023. Kolmessa näistä viidestä asiasta nämä jaostoon määräämiset johtivat esittelevän tuomarin vaihtamiseen tietyiksi näin nimetyiksi tuomareiksi.

27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on useiden seikkojen vuoksi epävarma näin muodostettujen ratkaisukokoonpanojen riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta.

28 Kyseinen tuomioistuin korostaa ensinnäkin, että asianomaiset tuomarit määrättiin siviilijaostoon tietyksi ajaksi ilman heidän suostumustaan. Heitä ei edes kuultu etukäteen.

29 Toiseksi kyseinen tuomioistuin huomauttaa, ettei näitä jaostoon määräämisiä ole perusteltu. Se viittaa lehdistössä esitettyihin syihin, jotka koskivat sitä, että siviilijaostoon määrättiin tietyksi ajanjaksoksi huomattava määrä tuomareita, ja täsmentää, että tämän jaoston työmäärä ja huomattava ruuhkautuminen johtuivat sen viimeaikaisesta hallinnosta, eivätkä tällaiset määräämiset olleet perusteltuja.

30 Kolmanneksi jaostoon määrätyt tuomarit eivät saa Puolan oikeuden nojalla minkäänlaista oikeussuojaa. Krajowa Rada Sądownictwa (kansallinen tuomarineuvosto, Puola) voi nimittäin ainoastaan tutkia uudelleen päätöksen, jolla tuomari määrätään määräajaksi toiseen jaostoon. Tämä uudelleenkäsittely ei kuitenkaan ole oikeussuojakeino laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, kun otetaan huomioon tämän neuvoston nykyinen kokoonpano.

31 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin rinnastaa tältä osin tuomarin määräämisen ilman suostumusta toimimaan määräajaksi muussa kuin siinä jaostossa, johon hänet on määrätty, ja toimenpiteet tuomarin siirtämiseksi ilman suostumusta. Unionin tuomioistuin on kuitenkin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan katsonut 6.10.2021 annetun tuomion W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen) (C-487/19, EU:C:2021:798) 118 kohdassa, että tällaiset siirtotoimenpiteet ovat omiaan loukkaamaan tuomareiden erottamattomuuden ja riippumattomuuden periaatteita ja että niiden on voitava olla tuomioistuinvalvonnan kohteena.

32 Neljänneksi sekä siviilijaoston presidentti että Sąd Najwyższyn ensimmäinen presidentti, jotka antoivat pääasiassa kyseessä olevat määräykset, nimitettiin Sąd Najwyższyn tuomareiksi samoissa sääntöjenvastaisissa olosuhteissa kuin ne, joita unionin tuomioistuin tutki 6.10.2021 annettuun tuomioon W.Ż (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen) (C-487/19, EU:C:2021:798) johtaneessa asiassa. Tuomioistuinmenettelyt, joihin tällaiset henkilöt osallistuvat, ovat kuitenkin pätemättömiä, koska niillä loukataan yksityisten oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

33 Viidenneksi tuomareita, jotka on määrätty toimimaan siviilijaostossa määräajaksi, ei ole vapautettu tuomiovallan käytöstä alkuperäisessä jaostossaan. Heillä on siten kaksinkertainen työmäärä.

34 Ensinnäkään tälle kaksinkertaiselle työmäärälle ei ole oikeusperustaa Puolan oikeudessa. Sąd Najwyższystä annetun lain 35 §:n 3 momentissa nimittäin sallitaan määrääminen ilman suostumusta toiseen jaostoon ainoastaan tiettyä asiaa varten tai määräajaksi. Viimeksi mainitussa tapauksessa asianomaisen tuomarin pitäisi kuulua ainoastaan tähän toiseen jaostoon eikä samanaikaisesti siihen ja alkuperäiseen jaostoonsa.

35 Mainittu kaksinkertainen työmäärä aiheuttaa myös ongelmia lainkäytön laadun kannalta, kun otetaan huomioon Sąd Najwyższyn tuomareiden aineellinen erikoistuminen, joka on tarpeen kyseisen tuomioistuimen moitteettoman toiminnan kannalta. Määrääminen toiseen jaostoon toimimista varten johtaisi siihen, että asianomainen tuomari ratkaisee asioita sellaisilla oikeudenaloilla, joihin hän ei ole erikoistunut.

36 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa lopuksi eräissä näistä ennakkoratkaisupyynnöistään, että mainittu kaksinkertainen työmäärä saattaa olla direktiivin 2003/88 6 artiklan b alakohdan vastainen. Kyseisen tuomioistuimen mukaan ei voida hyväksyä sitä, että tuomioistuimen presidentillä olisi harkintavaltaa, jonka nojalla hän voisi antaa tuomarille lisätehtäviä ilman minkäänlaista vuoropuhelua, vaikka näiden tehtävien lisääminen johtaisi eurooppalaisten ja kansallisten enimmäistyöaikojen ylittymiseen.

37 Näiden seikkojen perusteella ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma siitä, ovatko viidestä kassaatiovalituksesta päättävät ratkaisukokoonpanot yhteensopivia SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, vaatimusten kanssa. Asioissa C-455/23, C-459/23 ja C-486/23 se pohtii lisäksi, onko näiden ratkaisukokoonpanojen kieltäydyttävä ratkaisemasta asiaa, jos ne ovat ristiriidassa unionin oikeuden kanssa.

38 Tässä tilanteessa Sąd Najwyższy on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää asioissa C-422/23 ja C-493/23 unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko tilanteessa, jossa kansallisessa lainsäädännössä säädetään, että kansallisen viimeisen oikeusasteen tuomari (Sąd Najwyższyn tuomari) voidaan määrätä tämän tuomioistuimen johtavan presidentin (ylimmän tuomioistuimen ensimmäinen presidentti) harkinnanvaraisella päätöksellä ilman kyseisen tuomarin suostumusta tietyksi ajaksi vuodessa siirtymään tämän tuomioistuimen jaostosta, jossa hän tavanomaisesti ratkaisee asioita koulutuksensa ja pätevyytensä mukaisesti, tämän tuomioistuimen toiseen jaostoon, joka on toimivaltainen toisenlaisissa asioissa kuin ne, joita tämä tuomari on tähän asti käsitellyt, SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, tulkittava siten, että siinä edellytetään, että määräämisen kohteena olevalla tuomarilla on oltava hänen riippumattomuutensa ja itsenäisyytensä suojaamiseksi mahdollisuus tehokkaaseen oikeussuojakeinoon määräämispäätöstä vastaan riippumattoman ja puolueettoman tuomioistuimen menettelyssä, joka täyttää perusoikeuskirjan 47 ja 48 artiklan vaatimukset?

2) Onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, tulkittava siten, että jäsenvaltion viimeisen oikeusasteen tuomioistuin (Sąd Najwyższy), jonka kollegiaaliseen kolmen tuomarin kokoonpanoon kuuluu kaksi tuomaria, jotka tuomioistuimen johtava presidentti on määrännyt ilman heidän suostumustaan heidän vakituisesta jaostostaan tässä tuomioistuimessa tämän tuomioistuimen käsiteltävässä asiassa toimivaltaiseen jaostoon ilman, että heillä oli tätä ennen mahdollisuus riitauttaa määräämispäätös puolueettoman ja riippumattoman tuomioistuimen menettelyssä, joka täyttää perusoikeuskirjan 47 ja 48 artiklan vaatimukset, ei ole riippumaton, puolueeton ja etukäteen lailla perustettu tuomioistuin, joka takaa yksityishenkilölle tehokkaan oikeussuojan unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla?”

39 Asioissa C-455/23, C-459/23 ja C-486/23 Sąd Najwyższy on muotoillut kysymyksensä seuraavasti siten, että asiassa C-459/23 kyseessä ovat ensimmäinen, toinen ja kolmas kysymys seitsemästä esitetystä kysymyksestä:

”1) Onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa tulkittava unionin tuomioistuimen 6.10.2021 antamassaan tuomiossa W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen) (C-487/19, EU:C:2021:798) esittämän tulkinnan valossa siten, että Sąd Najwyższyn tuomarin nimeäminen ilman hänen suostumustaan ratkaisemaan asioita tilapäisesti Sąd Najwyższyn toisessa jaostossa loukkaa tuomareiden erottamattomuuden ja riippumattomuuden periaatetta vastaavalla tavalla kuin yleisen tuomioistuimen tuomarin siirtäminen saman tuomioistuimen osastosta toiseen, kun:

– tuomari nimetään ratkaisemaan asioita, joiden aihepiiri ei kuulu sen jaoston, johon Sąd Najwyższyn tuomari on nimitetty, toimivallan piiriin

– tuomarilla ei ole käytettävissään 6.10.2021 annetun tuomion W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen) (C-487/19, EU:C:2021:798) 118 kohdassa asetettuja vaatimuksia vastaavaa oikeussuojakeinoa valittaakseen tällaista nimeämistä koskevasta päätöksestä

– Sąd Najwyższyn presidentin määräyksen nimeämisestä ratkaisemaan asioita toisessa jaostossa ja Sąd Najwyższyn siviilijaoston toimintaa johtavan presidentin määräyksen tiettyjen asioiden jakamisesta ratkaistaviksi ovat antaneet henkilöt, jotka on nimitetty Sąd Najwyższyn tuomarin virkaan samoissa olosuhteissa kuin 6.10.2021 annetun tuomion W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen) [(C-487/19, EU:C:2021:798)] antamiseen johtaneet olosuhteet, ja tähänastisen oikeuskäytännön valossa tuomioistuinmenettelyt, joissa on osallisina tällaisia henkilöitä, ovat joko pätemättömiä tai loukkaavat [4.11.1950 Roomassa allekirjoitetun] Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaista asianosaisen oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin

– tuomarin nimeämiselle ilman hänen suostumustaan määräajaksi ratkaisemaan asioita Sąd Najwyższyn muussa jaostossa kuin siinä, jossa hän tavallisesti toimii, samalla kun hänen velvollisuutensa ratkaista alkuperäisen jaostonsa asioita säilyy, ei ole oikeusperustaa kansallisessa oikeudessa

– tuomarin nimeäminen ilman hänen suostumustaan määräajaksi ratkaisemaan asioita muussa Sąd Najwyższyn jaostossa kuin siinä, jossa hän tavallisesti toimii, johtaa [direktiivin 2003/88] 6 artiklan b alakohdan rikkomiseen?

2) Riippumatta ensimmäiseen kysymykseen annettavasta vastauksesta, onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa tulkittava siten, että tuomioistuin, jonka kokoonpano perustuu Sąd Najwyższyn presidentin määräykseen nimeämisestä ratkaisemaan asioita kyseisen tuomioistuimen toisessa jaostossa ja Sąd Najwyższyn siviilijaoston toimintaa johtavan presidentin määräykseen tiettyjen asioiden jakamisesta, kun nämä määräykset ovat antaneet henkilöt, jotka on nimitetty Sąd Najwyższyn tuomarin virkaan samoissa olosuhteissa kuin [6.10.2021 annetun] tuomion W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen) (C-487/19, EU:C:2021:798) antamiseen johtaneissa olosuhteissa, ei ole lailla perustettu tuomioistuin, kun tähänastisen

oikeuskäytännön valossa tuomioistuinmenettelyt, joissa on osallisina näin nimitettyjä henkilöitä, ovat joko pätemättömiä tai loukkaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaista asianosaisen oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin?

3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi tai toiseen kysymykseen vastataan siten, että näin perustettua tuomioistuinta ei ole perustettu laillisesti, onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa ja unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta tulkittava siten, että ensimmäisessä ja toisessa kysymyksessä kuvatulla tavalla perustetun tuomioistuimen kokoonpanoon nimitetyt tuomarit voivat kieltäytyä suorittamasta toimia heille jaetussa asiassa, mukaan lukien ratkaisemasta sitä, pitämällä mitättöminä määräyksiä nimeämisestä Sąd Najwyższyn toiseen jaostoon ja tiettyjen asioiden jakamisesta, vai onko heidän annettava ratkaisu ja jätettävä asianosaisten päätettäväksi, riitauttavatko ne mahdollisesti tämän ratkaisun sillä perusteella, että se loukkaa asianosaisen oikeutta saada asiansa käsitellyksi sellaisessa tuomioistuimessa, joka täyttää SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan ja perusoikeuskirjan 47 artiklan vaatimukset?”

Asiaan C-459/23 liittyvät erityiset olosuhteet ja kysymykset

40 Yhtiö E., joka on pääasian valittaja asiassa C-459/23, myy sähköä. Puolan valtio omistaa yli 50 prosenttia sen osakkeista. Yhtiö W., joka on yksi pääasian vastaajista, toimii sähkön tuotannon, siirron ja jakelun alalla.

41 Yhtiöt E. ja W. tekivät 24.2.2011 omistusoikeuksien myyntisopimuksen (jäljempänä pääasiassa kyseessä oleva sopimus). Kyseisessä sopimuksessa määritettiin kaikkien vihreisiin sertifikaatteihin eli uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön alkuperäsertifikaatteihin perustuvien omistusoikeuksien myyntiehdot. Yhtiö W. sitoutui siirtämään yhtiö E:lle kaikki näihin sertifikaatteihin perustuvat omistusoikeudet. Yhtiö E. sitoutui hankkimaan kyseiset sertifikaatit suorahankintana Puolan energiapörssissä. Mainitussa sopimuksessa määrättiin myös näiden sertifikaattien myynnistä maksettavan palkkion ehdoista määrittelemällä hintakaava.

42 Sen jälkeen, kun yhtiö E. oli yrittänyt neuvotella tuloksetta uudelleen pääasiassa kyseessä olevassa sopimuksessa sovitut hintaehdot, se lopetti syyskuussa 2017 yhtiön W. sille esittämien myyntitoimeksiantojen täytäntöönpanon.

43 Yhtiö E. nosti tämän jälkeen kanteen, jossa se pyrki osoittamaan, ettei pääasiassa kyseessä olevan sopimuksen tekemisestä syntynyt sopimussuhdetta, ja vetosi siihen, että julkisia hankintoja koskevia sääntöjä ei ollut noudatettu. Kanne hylättiin sekä ensimmäisessä oikeusasteessa Sąd Okregowy w Gdańskun (Gdanskin alueellinen tuomioistuin, Puola) 6.12.2018 antamalla tuomiolla että toisessa oikeusasteessa Sąd Apelacyjny w Gdańskun (Gdanskin ylioikeus, Puola) 13.8.2019 antamalla tuomiolla. Kyseiset tuomioistuimet katsoivat, ettei mainittu sopimus kuulunut julkisia hankintoja koskevan oikeuden soveltamisalaan.

44 Yhtiö E. teki tämän jälkeen 13.8.2019 annetusta tuomiosta kassaatiovalituksen ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen. Kyseinen tuomioistuin pohtii, ovatko pääasiaa käsittelevien tuomioistuinten arvioinnit julkisia hankintoja koskevan oikeuden sovellettavuudesta pääasiassa kyseessä olevaan sopimukseen perusteltuja. Nämä kysymykset ovat merkityksellisiä siinä tapauksessa, että sen ensimmäiseen, toiseen ja kolmanteen kysymykseen, jotka on toistettu tämän tuomion 39 kohdassa, ilmenisi, että sen on käsiteltävä sille tehdyn kassaatiovalituksen asiasisältöä.

45 Kyseinen tuomioistuin pyrkii ensinnäkin selvittämään, kuuluuko sähkön kauppa julkisia hankintoja koskevan oikeuden soveltamisalaan. Se pyytää tässä yhteydessä yhtäältä direktiivin 2004/17 3 artiklan 3 kohdan b alakohdan tulkintaa sen selvittämiseksi, kattaako ilmaisu ”sähkön toimittaminen verkkoihin” sähkön myynnin. Kun toisaalta otetaan huomioon direktiivin 2004/17 20 artikla, on määritettävä, tapahtuuko vihreiden sertifikaattien osto sähköntoimitustoiminnan harjoittamista varten ja onko siihen sovellettava julkisia hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyä. Vaikka tämä osto perustui lakisääteiseen velvoitteeseen ja oli siten seurausta sähköntoimitustoiminnan harjoittamisesta, se ei sitä vastoin ollut tarpeen sähkön myyntitoiminnan harjoittamiseksi.

46 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo tarpeelliseksi saada selvennystä direktiivin 2004/17 1 artiklan 4 kohdan, luettuna yhdessä sen 14 artiklan kanssa, tulkintaan, jotta voidaan määrittää, onko sopimus, jossa sopimuspuolet velvoitetaan tekemään täytäntöönpanosopimuksia määrätyin hintoja ja määriä koskevin ehdoin, tässä direktiivissä tarkoitettu puitejärjestely ja sovelletaanko siihen julkista hankintamenettelyä. Nyt käsiteltävässä asiassa yhtiöiden E. ja W. välisten näiden täytäntöönpanosopimusten yhteydessä toteutettujen liiketoimien vuotuinen kokonaisarvo ylittää alakohtaisia julkisia hankintoja koskevat Euroopan unionin kynnysarvot. Nämä liiketoimet eivät sitä vastoin erikseen tarkasteltuina ylitä näitä kynnysarvoja. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa näin ollen, että voitaisiin katsoa, että pääasiassa kyseessä oleva sopimus ei ole puitejärjestely eikä kuulu julkisia hankintoja koskevan unionin oikeuden soveltamisalaan. Se korostaa kuitenkin, että direktiivin 2004/17 17 artiklan 2 kohdassa kielletään sopimuksen jakaminen näiden kynnysarvojen kiertämiseksi. Tästä näkökulmasta olisi määritettävä, onko täytäntöönpanoa koskevien toimintojen kokonaisarvo arvioitava etukäteen vai jälkikäteen.

47 Kolmanneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii seuraamusta, jota on sovellettava, kun hankintasopimus on tehty ilman tarjouskilpailua täysin julkisia hankintoja koskevien sääntöjen vastaisesti, ja tarkastelee kahta vaihtoehtoa. Yhtäältä on mahdollista katsoa, että näin toteutettu sopimuspuolen valinta merkitsee direktiivin 92/13 2 d artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltamisalaan kuuluvaa hankintailmoituksen julkaisematta jättämistä, ja näin ollen todeta pääasiassa kyseessä oleva sopimus pätemättömäksi. Toisaalta yhtiö E. ehdottaa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan, että tehtäisiin ero hankintailmoituksen julkaisematta jättämisen ja julkisia hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen täydellisen soveltamatta jättämisen välillä. Viimeksi mainittu tapaus ei kuulu kyseisen säännöksen soveltamisalaan vaan Puolan siviilioikeudessa säädettyjen ankarampien seuraamusten soveltamisalaan.

48 Neljänneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko oikeuden väärinkäytön kieltoa koskeva yleinen periaate esteenä sille, että sopimus todetaan pätemättömäksi julkisia hankintoja koskevien unionin oikeuden säännösten rikkomisen vuoksi, jos tällainen väitetty rikkominen on vain tekosyy saavuttaa tavoitteet, jotka poikkeavat täysin unionin lainsäätäjän tavoittelemista päämääristä ja joihin kuuluu esimerkiksi se, ettei kantajan tarvitse täyttää sopimusta, jonka kannattavuus on heikentynyt kantajan kannalta.

49 Tässä tilanteessa Sąd Najwyższy on esittänyt tämän tuomion 39 kohdassa esitettyjen kolmen kysymyksen lisäksi seuraavat asiaa C-459/23 koskevat ennakkoratkaisukysymykset:

”4) Jos edellä esitettyihin kysymyksiin vastataan siten, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettu laillisesti perustettu tuomioistuin, onko [direktiivin 2004/17] 3 artiklan 3 kohdan b alakohtaa, luettuna yhdessä saman direktiivin 20 artiklan ja 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan kanssa, tulkittava

siten, että tämän direktiivin 2 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun kaltaisen julkisen yrityksen, joka harjoittaa sähkön tukku- ja vähittäiskauppaa, on hankittava hankintamenettelyllä [direktiivin 2009/28] 2 artiklan [toisen kohdan] k ja l alakohdassa tarkoitettuja vihreitä sertifikaatteja?

5) Jos neljänteen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko direktiivin 2004/17 14 artiklaa, luettuna yhdessä saman direktiivin 1 artiklan 4 kohdan kanssa, tulkittava siten, että julkisia hankintoja koskeva menettely edellyttää puitejärjestelyn tekemistä tällaisen yrityksen ja uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian tuottajan välillä, jos kyseisen sopimuksen täyttämiseksi hankittavien vihreiden sertifikaattien ennakoitu (mutta sopimuksessa määrittelemätön) kokonaisarvo ylittää mainitun direktiivin 16 artiklan a alakohdassa vahvistetun kynnysarvon mutta sopimuksen täyttämiseksi toteutettujen yksittäisten liiketoimien arvo ei ylitä tätä kynnysarvoa?

6) Jos neljänteen ja viidenteen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko sopimuksen tekeminen soveltamatta lainkaan julkisia hankintoja koskevia säännöksiä sellainen menettelytapa, jota tarkoitetaan [direktiivin 92/13] 2 d artiklan 1 kohdan a alakohdassa, vai onko kyseessä muu julkisia hankintoja koskevaa unionin lainsäädäntöä rikkova menettelytapa, jonka perusteella sopimus voidaan todeta pätemättömäksi muulla kuin edellä mainitun direktiivin täytäntöönpanemiseksi annetussa kansallisessa lainsäädännössä säädetyllä tavalla?

7) Jos neljänteen, viidenteen ja kuudenteen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko oikeuden väärinkäytön kieltoa koskevaa yleistä periaatetta tulkittava siten, että direktiivin 2004/17 2 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu hankintaa tekevä yritys ei voi vaatia sellaisen sopimuksen pätemättömäksi toteamista, jonka se on tehnyt tavarantoimittajan kanssa rikkoen kansallisia säännöksiä, joilla julkisia hankintoja koskevat unionin direktiivit on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, jos sopimuksen pätemättömäksi toteamista koskevan vaatimuksen todellisena syynä ei ole unionin lainsäädännön noudattaminen vaan se, että sopimuksen täyttäminen on muuttunut hankintayksikölle vähemmän kannattavaksi?”

50 Asiat C-422/23, C-455/23, C-459/23, C-486/23 ja C-493/23 yhdistettiin unionin tuomioistuimen presidentin 10.10.2023 tekemällä päätöksellä kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisupyyntöjen tutkittavaksi ottaminen

51 On huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuimen on oman toimivaltaisuutensa taikka sille esitetyn pyynnön tutkittavaksi ottamisen arvioimiseksi itsensä tutkittava ne olosuhteet, joiden vallitessa kansallinen tuomioistuin esitti ennakkoratkaisupyynnön (tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

52 Koska ennakkoratkaisupyynnöt ovat peräisin siviilijaoston eri kokoonpanoista, on tarpeen selvittää, onko ennakkoratkaisupyynnön esittänyt elin, joka ilmaisee epäilyjä omasta riippumattomuudestaan, SEUT 267 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin.

53 Tältä osin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että arvioitaessa sitä, onko ennakkoratkaisua pyytänyt elin SEUT 267 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin, mikä on pelkästään unionin oikeuden perusteella ratkaistava kysymys, ja näin ollen arvioitaessa sitä, voidaanko

ennakkoratkaisupyyntö ottaa tutkittavaksi, unionin tuomioistuin ottaa huomioon useita seikkoja, joita ovat muun muassa kyseisen elimen lakisääteisyys, pysyvyys, sen tuomiovallan pakottavuus, menettelyn kontradiktorisuus, toimiminen oikeussääntöjen soveltajana ja riippumattomuus (ks. vastaavasti tuomio 30.6.1966, Vaassen-Göbbels, 61/65, EU:C:1966:39, s. 395; tuomio 21.12.2023, Krajowa Rada Sądownictwa (Tuomarinvirassa jatkaminen), C-718/21, EU:C:2023:1015, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 7.5.2024, NADA ym., C-115/22, EU:C:2024:384, 35 kohta).

54 Unionin tuomioistuin on todennut, että Sąd Najwyższy sellaisenaan täyttää täten mainitut vaatimukset, ja täsmentänyt, että sikäli kuin ennakkoratkaisupyynnön on esittänyt kansallinen tuomioistuin, sen on oletettava täyttävän nämä vaatimukset sen konkreettisesta kokoonpanosta riippumatta (tuomio 29.3.2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, 68 ja 69 kohta ja tuomio 21.12.2023, Krajowa Rada Sądownictwa (Tuomarinvirassa jatkaminen), C-718/21, EU:C:2023:1015, 41 kohta).

55 Tämä olettama voidaan kuitenkin kumota, jos kansallisen tai kansainvälisen tuomioistuimen antama lainvoimainen ratkaisu johtaisi siihen, että katsottaisiin, että tuomari, joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, ei ole SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan valossa, tarkoitettu riippumaton, puolueeton ja etukäteen laillisesti perustettu tuomioistuin (tuomio 29.3.2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, 72 kohta ja tuomio 21.12.2023, Krajowa Rada Sądownictwa (Tuomarinvirassa jatkaminen), C-718/21, EU:C:2023:1015, 44 kohta).

56 Unionin tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi siviilijaoston yhden tuomarin kokoonpano oli saattanut asian, katsoi, että kun otettiin huomioon sen oma oikeuskäytäntö, joka koski SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan kanssa, yhtäältä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 3.2.2022 antamassaan tuomiossa Advance Pharma sp. z o.o. v. Puola (CE:ECHR:2022:0203JUD00146920) ja toisaalta Naczelny Sąd Administracyjnyn (ylin hallintotuomioistuin, Puola) 6.5.2021 antamassaan tuomiossa esittämät eri toteamukset ja arvioinnit johtivat siihen, ettei tällainen ratkaisukokoonpano ollut siihen kuuluvan tuomarin nimittämisessä noudatettujen menettelytapojen vuoksi näissä unionin oikeuden määräyksissä tarkoitettu etukäteen laillisesti perustettu riippumaton ja puolueeton tuomioistuin. Näin ollen tämän tuomion 54 kohdassa mainitun olettaman oli katsottava tulleen kumotuksi (ks. vastaavasti tuomio 7.11.2024, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, C-326/23, EU:C:2024:940, 29–37 kohta).

57 Nyt käsiteltävässä asiassa mistään unionin tuomioistuimen käytettävissä olevaan asiakirja-aineistoon sisältyvästä seikasta ei ilmene, että ennakkoratkaisupyyntöjen taustalla oleviin ratkaisukokoonpanoihin kuuluvat tuomarit olisi nimitetty siviilijaostoon sellaisen menettelyn päätteeksi, joka olisi ollut samanlainen kuin sen tuomarin nimittämismenettely, joka esitti ennakkoratkaisupyynnön 7.11.2024 annettuun tuomioon Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (C-326/23, EU:C:2024:940) johtaneessa asiassa. Kyseisestä asiakirja-aineistosta ei myöskään ilmene, että näiden tuomareiden nimityksistä olisi ollut kyse asioissa, jotka johtivat edellisessä kohdassa mainittuihin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Naczelny Sąd Administracyjnyn tuomioihin.

58 Näin ollen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epäilyt sen omasta riippumattomuudesta eivät riitä kumoamaan tämän tuomion 54 kohdassa tarkoitettua olettamaa.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Asioissa C-422/23 ja C-493/23 esitetyt kysymykset sekä asioissa C-455/23, C-459/23 ja C-486/23 esitetyt ensimmäiset ja toiset kysymykset

Tutkittavaksi ottaminen

59 Euroopan komissio katsoo, että asioissa C-422/23 ja C-493/23 esitetyt ensimmäiset kysymykset ja asioissa C-455/23, C-459/23 ja C-486/23 esitetyt toiset kysymykset on jätettävä tutkimatta. Nämä kysymykset eivät ole tarpeen pääasioiden ratkaisemiseksi, koska ne eivät koske Sąd Najwyższyn ensimmäisen presidentin päätöstä määrätä tuomari sen toiseen jaostoon eivätkä kyseisen ensimmäisen presidentin ja siviilijaoston presidentin nimittämistä tuomarin virkoihin koskevan menettelyn sääntöjenmukaisuutta.

60 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kussakin viidessä pääasiassa, kuten ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, ratkaistava in limine litis, onko se SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan kanssa, tarkoitettu riippumaton ja puolueeton tuomioistuin, joka on etukäteen laillisesti perustettu, kun moni ennakkoratkaisupyynnöt esittäneen siviilijaoston ratkaisukokoonpanojen jäsenistä on määrätty osallistumaan niihin väliaikaisesti ja heidän on mahdotonta riitauttaa määräämistään kyseiseen siviilijaostoon.

61 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että ennakkoratkaisukysymykset, joilla pyritään siihen, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi ratkaista in limine litis menettelylliset ongelmat, kuten ongelmat, jotka liittyvät sen omaan toimivaltaan ratkaista siinä vireillä oleva asia tai niihin oikeusvaikutuksiin, joita sellaisella tuomioistuinratkaisulla, joka mahdollisesti estää mainittua tuomioistuinta jatkamasta tällaista asian tutkintaa, on katsottava olevan tai jotka siltä on katsottava puuttuvan, voidaan kuitenkin ottaa tutkittavaksi SEUT 267 artiklan nojalla (tuomio 13.7.2023, YP ym. (Tuomarin koskemattomuuden poistaminen ja virantoimituksesta pidättäminen), C-615/20 ja C-671/20, EU:C:2023:562, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 6.3.2025, D. K. (Tuomarin vapauttaminen hänelle jaettujen asioiden käsittelystä), C-647/21 ja C-648/21, EU:C:2025:143, 53 kohta).

62 Näin ollen asioissa C-422/23 ja C-493/23 esitetyt ensimmäiset kysymykset ja asioissa C-455/23, C-459/23 ja C-486/23 esitetyt toiset kysymykset on otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

– *Alustavat huomautukset*

63 SEU 19 artiklassa, jossa SEU 2 artiklassa vahvistettu oikeusvaltiota koskeva arvo konkretisoituu, kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen tehtäväksi annetaan taata unionin oikeuden täysi soveltaminen kaikissa jäsenvaltioissa ja yksityisillä unionin oikeuden nojalla oleva oikeussuoja (tuomio 2.3.2021, A.B. ym. (Tuomareiden nimittäminen ylimpään tuomioistuimeen – Muutoksenhaku), C-824/18, EU:C:2021:153, 108 kohta ja tuomio 16.11.2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ym., C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, 59 kohta).

64 Tästä on todettava, että – kuten SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa määrätään – jäsenvaltioiden on säädettävä tarvittavista muutoksenhakukeinoista ja menettelyistä tehokasta oikeussuojaa koskevan oikeuden takaamiseksi yksityisille unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla. Yksityisille unionin oikeuden perusteella kuuluvien oikeuksien tehokkaan oikeussuojan periaate, johon SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa viitataan, on jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuva unionin oikeuden yleinen periaate, joka on vahvistettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 ja 13 artiklassa, ja se vahvistetaan nykyään perusoikeuskirjan 47 artiklassa. Viimeksi mainittu määräys on näin ollen otettava asianmukaisesti huomioon tulkittaessa SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa (tuomio 6.10.2021, W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen), C-487/19, EU:C:2021:798, 102 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

65 SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan aineellisesta soveltamisalasta on todettava, että tässä määräyksessä on kyse ”unionin oikeuteen kuuluvista aloista” riippumatta siitä, missä olosuhteissa jäsenvaltiot soveltavat tätä oikeutta perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla (ks. vastaavasti tuomio 27.2.2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, 29 kohta ja tuomio 16.11.2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ym., C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, 62 kohta).

66 SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa on siten tarkoitus soveltaa kaikkiin kansallisiin elimiin, jotka saattavat lausua tuomioistuimena kysymyksistä, jotka koskevat unionin oikeuden tulkintaa tai soveltamista ja jotka luetaan siten unionin oikeuteen kuuluviin aloihin (tuomio 26.3.2020, Miasto Łowicz ja Prokurator Generalny, C-558/18 ja C-563/18, EU:C:2020:234, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 36 kohta).

67 Tämä koskee ennakkoratkaisua pyytänyttä tuomioistuinta, joka voi näet joutua lausumaan unionin oikeuden soveltamiseen tai tulkintaan liittyvistä kysymyksistä ja joka kuuluu unionin oikeudessa tarkoitettuna tuomioistuimena Puolan oikeussuojakeinojen järjestelmään ”unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla” SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetulla tavalla, joten kyseisen tuomioistuimen on täytettävä tehokkaan oikeussuojan vaatimukset.

68 Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa eräissä ennakkoratkaisupyynnöissään myös perusoikeuskirjan 47 artiklaan. Tältä osin on muistutettava, että perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjan määräykset koskevat jäsenvaltioita silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta, ja kyseisessä määräyksessä vahvistetaan vakiintunut oikeuskäytäntö, jonka mukaan unionin oikeusjärjestyksessä taatut perusoikeudet on tarkoitettu sovellettaviksi kaikkiin unionin oikeudessa säänneltyihin tilanteisiin mutta ei muihin tilanteisiin (tuomio 19.11.2019, A. K. ym. (Ylimmän tuomioistuimen kurinpitojaoston riippumattomuus) C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, 78 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 31 kohta).

69 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole esittänyt viitteitä siitä, että asioissa C-422/23, C-455/23, C-486/23 ja C-493/23 kyseessä olevat pääasiat koskisivat kansallisella tasolla täytäntöön pantavan unionin oikeussäännön tulkintaa tai soveltamista. Näin ollen unionin tuomioistuimen käytettävissä olevien tietojen perusteella vaikuttaa siltä, ettei perusoikeuskirjan 47 artiklaa voida soveltaa näissä asioissa. Vaikka perusoikeuskirjan 47 artiklaa ei sovelleta pääasiaan, se on kuitenkin otettava asianmukaisesti huomioon SEU

19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa tulkittaessa (tuomio 20.4.2021, Repubblika, C-896/19, EU:C:2021:311, 44 ja 45 kohta ja tuomio 25.2.2025, Sąd Rejonowy w Białymstoku ja Adoreikė, C-146/23 ja C-374/23, EU:C:2025:109, 43 kohta).

70 Asiassa C-459/23 esitetystä ennakkoratkaisupyynnöstä sitä vastoin ilmenee, että yhtiö E. vetoaa pääasiassa julkisia hankintoja koskevien unionin sääntöjen ja erityisesti direktiivin 2004/17 rikkomiseen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee mainittuun asiaan liittyvillä kysymyksillään unionin tuomioistuimelta muun muassa kyseisen direktiivin soveltamisalan tulkintaa. Näin ollen on katsottava, että mainitussa asiassa kyseessä oleva pääasian oikeusriita koskee kansallisella tasolla täytäntöön pannun unionin oikeussäännön soveltamista, ja on täsmennettävä, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on määrittää unionin tuomioistuimen asiassa C-459/23 esittämiin kysymyksiin antamien vastausten valossa, voidaanko direktiiviä 2004/17 todellakin soveltaa pääasiaan, jolloin myös perusoikeuskirjan 47 artiklaa sovellettaisiin.

71 Tässä tilanteessa on lausuttava SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, tulkinnasta.

– *Kysymysten tarkastelu*

72 Asioissa C-422/23 ja C-493/23 esittämillään ensimmäisillä ja toisilla kysymyksillä sekä asioissa C-455/23, C-459/23 ja C-486/23 esittämillään ensimmäisillä ja toisilla kysymyksillä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, tulkittava siten, että se on esteenä kansallisen tuomioistuimen presidentin toimenpiteille, joilla määrätään kyseisen tuomioistuimen erääseen jaostoon osoitettuja tuomareita tilapäisesti kyseisen tuomioistuimen toiseen jaostoon sen ohella, että he jatkavat toimimistaan alkuperäisessä jaostossaan, vaikka he eivät ole antaneet suostumustaan tähän jaostoon määräämiseen, heillä ei ole käytettävissään mitään oikeussuojakeinoa sen riitauttamiseksi, kyseinen määrääminen merkitsee asianomaisten tuomareiden työmäärän kasvua ja edellyttää heidän panostustaan asioihin, jotka eivät liity heidän erikoistumisensa alaan, ja vaikka kyseinen presidentti on nimitetty samaan tuomioistuimeen SEU 19 artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta johtuvien vaatimusten vastaisesti.

73 Tästä on huomautettava ensinnäkin, että jokaisen jäsenvaltion on SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan nojalla varmistettava, että elimet, joiden tehtävänä on lausua unionin oikeudessa tarkoitettuina tuomioistuimina unionin oikeuden soveltamiseen tai tulkintaan liittyvistä kysymyksistä ja jotka kuuluvat näin ollen sen oikeussuojakeinojen järjestelmään unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla, täyttävät tehokkaan oikeussuojan vaatimukset, joihin kuuluu muun muassa riippumattomuus (tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 6.3.2025, D. K. (Tuomarin vapauttaminen hänelle jaettujen asioiden käsittelystä), C-647/21 ja C-648/21, EU:C:2025:143, 65 kohta).

74 Tämä tuomioistuinten riippumattomuuden vaatimus, joka kuuluu erottamattomasti tuomitsemistehtävään, on osa tehokasta oikeussuojaa koskevan oikeuden ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan perusoikeuden keskeistä sisältöä; näillä on ensisijainen merkitys sen takaajana, että suojataan kaikkia niitä oikeuksia, joita yksityisillä on unionin oikeuden nojalla, ja että turvataan ne jäsenvaltioille yhteiset arvot, jotka on vahvistettu SEU 2 artiklassa ja joihin kuuluu muun muassa oikeusvaltiota koskeva arvo (tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym.,

C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 6.3.2025, D. K. (Tuomarin vapauttaminen hänelle jaettujen asioiden käsittelystä), C-647/21 ja C-648/21, EU:C:2025:143, 66 kohta).

75 Mainittu riippumattomuuden vaatimus sisältää kaksi osatekijää. Ensimmäinen, ulkoinen osatekijä edellyttää, että asianomainen elin huolehtii tehtävistään itsenäisesti olematta missään hierarkkisessa tai alisteisessa suhteessa mihinkään tahoon ja ottamatta vastaan määräyksiä tai ohjeita miltään taholta, ja se on siten suojattu sellaisilta ulkoisilta toimenpiteiltä tai painostuksilta, jotka voivat vaarantaa sen jäsenten päätöksenteon riippumattomuuden ja vaikuttaa heidän ratkaisuihinsa. Toinen, sisäinen osatekijä liittyy puolestaan puolueettomuuden käsitteeseen ja merkitsee sitä, että tuomioistuin ylläpitää yhtäläistä etäisyyttä oikeusriidan asianosaisiin ja siihen, mitkä ovat heidän intressinsä oikeusriidan kohteeseen. Tämä osatekijä edellyttää objektiivisuuden noudattamista ja sitä, ettei elimellä ole muuta intressiä asian ratkaisun lopputulokseen kuin oikeussääntöjen tiukka soveltaminen (tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 50 ja 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 6.3.2025, D. K. (Tuomarin vapauttaminen hänelle jaettujen asioiden käsittelystä), C-647/21 ja C-648/21, EU:C:2025:143, 67 kohta).

76 Vaikka riippumattomuuden ulkoisella osatekijällä pyritään ennen kaikkea säilyttämään tuomioistuinten riippumattomuus lainsäädäntö- ja toimeenpanovallan käyttäjistä oikeusvaltion toiminnalle tunnusomaisen vallanjaon periaatteen mukaisesti, tällä osatekijällä pyritään myös suojelemaan tuomareita asianomaisen tuomioistuimen sisällä tapahtuvalta aiheettomalta vaikuttamiselta (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 6.3.2025, D. K. (Tuomarin vapauttaminen hänelle jaettujen asioiden käsittelystä), C-647/21 ja C-648/21, EU:C:2025:143, 68 kohta).

77 On myös korostettava, että tuomitsemistehtävän hoitaminen on suojattava paitsi kaikelta ohjeiden antamisen muodossa tapahtuvalta suoralta vaikuttamiselta myös kaikenlaiselta epäsuoremmalta vaikuttamiselta, joka on omiaan vaikuttamaan tuomioistuimen ratkaisuihin (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 14.11.2024, S. (Tuomioistuimen ratkaisukokoonpanon muuttaminen), C-197/23, EU:C:2024:956, 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

78 Nämä riippumattomuuden ja puolueettomuuden takeet edellyttävät sellaisten sääntöjen olemassaoloa, jotka koskevat muun muassa asianomaisen elimen kokoonpanoa ja joiden perusteella yksityisten kaikki perustellut epäilyt siltä osin, onko kyseinen elin täysin ulkopuolisen vaikutusvallan ulottumattomissa, ja siltä osin, onko se neutraali vastakkain oleviin intresseihin nähden, voidaan sivuuttaa (tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 52 kohta ja tuomio 6.3.2025, D. K. (Tuomarin vapauttaminen hänelle jaettujen asioiden käsittelystä), C-647/21 ja C-648/21, EU:C:2025:143, 70 kohta).

79 Toiseksi SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa edellytetään myös, että on olemassa etukäteen laillisesti perustettu tuomioistuin, kun otetaan huomioon erottamattomat yhteydet etukäteen laillisesti perustettua tuomioistuinta koskevan takeen ja tuomareiden riippumattomuuden ja puolueettomuuden takeiden välillä (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 14.11.2024, S. (Tuomioistuimen ratkaisukokoonpanon muuttaminen), C-197/23, EU:C:2024:956, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

80 Myös perusoikeuskirjan 47 artiklan toiseen kohtaan sisältyvä etukäteen laillisesti perustetun tuomioistuimen käsite kuvastaa erityisesti oikeusvaltion periaatetta, eikä sillä tarkoiteta pelkästään tuomioistuimen olemassaolon oikeudellista perustaa vaan myös tuomioistuimen kokoonpanoa kussakin asiassa sekä kaikkia muita kansallisen oikeuden säännöksiä, joiden noudattamatta jättämisestä seuraa se, että jonkun tai joidenkin tuomareiden osallistuminen asian käsittelyyn on sääntöjenvastaista. Tämä käsite kattaa siten asioiden jakamista ja siirtämistä koskevat säännöt (ks. vastaavasti tuomio 6.3.2025, D. K. (Tuomarin vapauttaminen hänelle jaettujen asioiden käsittelystä), C-647/21 ja C-648/21, EU:C:2025:143, 73 ja 74 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

81 Näin ollen SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa edellytetään tältä osin myös, että ratkaisukokoonpanojen koostumusta koskevat säännöt ovat omiaan estämään kyseisestä asiasta vastaavan ratkaisukokoonpanon ulkopuolisten henkilöiden, joille asianosaiset eivät ole voineet esittää perusteluitaan, aiheettoman puuttumisen yksittäiseen asiaan liittyvään päätöksentekomenettelyyn (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2024, Hann-Invest ym., C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594, 59 kohta ja tuomio 6.3.2025, D. K. (Tuomarin vapauttaminen hänelle jaettujen asioiden käsittelystä), C-647/21 ja C-648/21, EU:C:2025:143, 75 kohta).

82 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, ovatko tämän tuomion 73–81 kohdassa mainittujen vaatimusten kanssa yhteensopivia toimenpiteet, joilla Sąd Najwyższyn ensimmäinen presidentti on määrännyt työ- ja sosiaalivakuutusasioiden jaostoon kuuluvia tuomareita siviiliasioiden jaostoon kolmen kuukauden ajaksi niin, että he jatkavat kuitenkin tämän ajanjakson ajan myös alkuperäisessä jaostossaan.

83 Tästä on todettava aluksi, että jäsenvaltiot voivat legitiimisti säätää kansallisessa oikeudessaan edellytyksistä, joiden täyttyessä tuomioistuimen presidentillä on toimivalta toteuttaa toimenpiteitä, joilla kyseisen tuomioistuimen tuomarit määrätään tilapäisesti toimimaan kaksoistehtävässä sekä heidän alkuperäisessä jaostossaan että kyseisen tuomioistuimen toisessa jaostossa. Tällaiset toimenpiteet voivat nimittäin olla välttämättömiä tuomioistuimen toiminnan sisäisen järjestämisen kannalta, kun otetaan huomioon vaatimukset, jotka liittyvät tarpeeseen taata hyvä lainkäyttö ja käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatteen noudattaminen.

84 Siltä osin kuin toiseksi on kyse edellytyksistä, joiden täyttyessä tällaisia toimenpiteitä voidaan toteuttaa, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii ensinnäkin sen seikan vaikutusta, että Sąd Najwyższyn ensimmäinen presidentti, joka on määrännyt asianomaiset tuomarit osallistumaan tilapäisesti siviilijaostoon, samoin kuin kyseisen jaoston hallinnosta vastaava presidentti, joka on jakanut pääasioita koskevat asiat kyseiselle kokoonpanolle, on nimitetty kyseisen tuomioistuimen tuomarin tehtäviin SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan vaatimusten vastaisesti.

85 Tämän osalta on totta, kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on todennut, että unionin tuomioistuin on katsonut 6.10.2021 antamansa tuomion W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen) (C-487/19, EU:C:2021:798) 155 ja 160 kohdassa, että kansallisen tuomioistuimen on unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteen mukaisesti todettava mitättömäksi määräys, jonka on antanut elin, joka ei ole unionin oikeudessa tarkoitettu etukäteen laillisesti perustettu riippumaton ja puolueeton tuomioistuin.

86 Tästä ei kuitenkaan seuraa, että kaikkia tuomioistuimen työskentelyn sisäistä organisointia koskevia toimenpiteitä, kuten toimenpidettä, jolla tuomareita määrätään tilapäisesti muuhun jaostoon kuin siihen, johon heidät on alun perin määrätty, tai asioiden jakamista heille, olisi pidettävä mitättöminä, kun ne on toteuttanut kyseisen tuomioistuimen presidentti tai ratkaisukokoonpanon puheenjohtaja, jotka eivät ole unionin oikeudessa tarkoitettu laillisesti perustettu riippumaton ja puolueeton tuomioistuin. Edellisessä kohdassa mainittuun oikeuskäytäntöön johtanut asia koski, toisin kuin nyt käsiteltävissä asioissa, sellaisten tuomioistuinratkaisujen olemassaoloa, joilla asian käsittely päätettiin.

87 Tästä seuraa, että se, että Sąd Najwyższyn presidentti, joka on määrännyt asianomaiset tuomarit siviilijaostoon, ja siviilijaoston presidentti, joka on jakanut pääasioihin liittyviä asioita ratkaisukokoonpanoille, on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toteamusten mukaan nimitetty olosuhteissa, jotka ovat ristiriidassa SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan vaatimusten kanssa, ei sellaisenaan riitä oikeuttamaan sitä, että näin muodostettuja ratkaisukokoonpanoja, joiden käsiteltäväksi nämä asiat on saatettu, ei myöskään pidettäisi unionin oikeudessa tarkoitettuna etukäteen laillisesti perustettuna riippumattomana ja puolueettomana tuomioistuimena.

88 Toiseksi sen varmistamiseksi, että toimenpiteet, joilla tuomioistuimen tuomarit määrätään kaksoistehtäviin heidän alkuperäiseen jaostoonsa ja kyseisen tuomioistuimen toiseen jaostoon, ovat yhteensopivia riippumattomuuden ja puolueettomuuden periaatteiden sekä etukäteen laillisesti perustettua tuomioistuinta koskevan vaatimuksen kanssa, on varmistettava, että nämä toimenpiteet eivät ole keino valvoa tuomioistuinratkaisujen sisältöä.

89 Näin voisi olla, jos tällaiset toimenpiteet voisivat vaikuttaa pysyvästi paitsi asianomaisten tuomareiden toimivaltuuksien laajuuteen ja heille uskottujen asioiden käsittelyyn myös merkittävästi heidän elämäänsä ja uraansa, koska ne esimerkiksi johtaisivat kyseisten tuomareiden palkkaluokan alentamiseen tai heidän ammatillisen tilanteensa heikkenemiseen. Tällaiset toimenpiteet voisivat myös herättää yksityisissä perusteltuja epäilyjä näiden tuomareiden riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta, jos toimenpiteet kuuluisivat kansallisen tuomioistuimen presidentin täysin vapaaseen harkintavaltaan ja jos ne kohdistuisivat tiettyihin tuomareihin niiden kantojen vuoksi, joita he olivat aikaisemmin omaksuneet muun muassa Puolan oikeuslaitoksen viimeaikaisia uudistuksia vastaan, tai jos toimenpiteistä päätettäisiin kyseisten tuomareiden antamien tuomioistuinratkaisujen johdosta (ks. analogisesti tuomio 6.10.2021, W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen), C-487/19, EU:C:2021:798, 115 ja 119 kohta).

90 Näin ei sitä vastoin ole sellaisten toimenpiteiden osalta, joilla määrätään tuomareita jaostoon ja jotka perustuvat erityisesti hyvään lainkäyttöön liittyviin perusteltuihin syihin ja jotka on toteutettu kyseistä tuomioistuinta koskevien kansallisten sääntöjen perusteella ja jotka ovat väliaikaisia ja uusittuinakin ajallisesti tiukasti rajattuja, joilla ei kyseenalaisteta asianomaisten tuomareiden määräämistä heidän alkuperäiseen jaostoonsa ja jotka eivät johda siihen, että kyseiset tuomarit menettävät toimivaltansa asioissa, joista he ovat vastuussa, eivätkä kyseisten tuomareiden palkkaluokan alentamiseen. Tällainen päätelmä on tehtävä sitäkin suuremmalla syyllä silloin, kun tällaiset puhtaasti organisatoriset toimenpiteet koskevat suurta määrää asianomaisen kansallisen tuomioistuimen tuomareita ja kun niiden tarkoituksena tai vaikutuksena ei ole kohdistua tiettyihin tuomareihin heidän aiemmin esittämiensä kantojen vuoksi. Sillä seikalla, että tällaiset toimenpiteet voivat tilapäisesti lisätä – jopa merkittävästi – asianomaisten tuomareiden työtaakkaa ja että ne velvoittavat heidät käsittelemään asioita, jotka eivät liity heidän erikoistumisalaansa, ei ole tältä osin merkitystä.

91 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että pääasiassa kyseessä olevat toimenpiteet vastaavat edellisessä kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä.

92 Ensinnäkin toimenpiteet, joilla Sąd Najwyższyn ensimmäinen presidentti määräsi työ- ja sosiaalivakuutusasioiden jaostoon kuuluvia tuomareita siviilijaostoon kolmen kuukauden määräajaksi, toteutettiin Sąd Najwyższystä annetun lain 35 §:n 3 momentin perusteella. Tässä säännöksessä, joka on ollut voimassa jo kauan, vahvistetaan nimenomaisesti tällaisten ilman asianomaisten tuomareiden suostumusta toteutettujen toimenpiteiden enimmäissoveltamisaika, joka on kuusi kuukautta vuodessa. Kyseisen säännöksen toisessa virkkeessä ei myöskään ilmeisesti kielletä kyseisten tuomareiden pysyttämistä alkuperäisessä jaostossaan.

93 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää kuitenkin, että Sąd Najwyższystä annetun lain 35 §:n 3 momentissa ei sallita sitä, että tällainen jaostoon määrääminen tehdään ilman asianomaisen tuomarin suostumusta, eikä siinä myöskään säädetä asianomaisen tuomarin pysyttämisestä alkuperäisessä jaostossaan mainittuna aikana. Tältä osin on huomautettava, että unionin tuomioistuimen tehtävänä ei ole kyseenalaistaa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kansallisesta oikeudesta tekemää tulkintaa. Vaikka oletettaisiin, ettei kyseisessä säännöksessä sallita näitä jaostoon määräämisiä, pelkästään tämä seikka ei kuitenkaan riitä kyseenalaistamaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen muodostavien ratkaisukokoonpanojen yhteensopivuutta SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, kanssa.

94 Toiseksi unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että vaikka näitä toimenpiteitä ei ole perusteltu, vaikuttaa siltä, että ne on toteutettu siviiliasioita käsittelevässä jaostossa vireillä olleiden oikeudenkäyntien määrän kasvun vuoksi ja kyseisen jaoston huomattavan ruuhkautumisen korjaamiseksi. Niillä on siis hyväksyttävä tavoite, ja näin on riippumatta olosuhteista, jotka ovat aiheuttaneet tämän merkittävän ruuhkautumisen.

95 Kolmanneksi pääasiassa kyseessä olevat toimenpiteet ovat väliaikaisia, koska asianomaiset tuomarit määrätään siviilijaostoon kolmen kuukauden ajaksi, kun taas Sąd Najwyższystä annetun lain 35 §:n 3 momentissa säädetään enintään kuuden kuukauden ajanjaksosta vuodessa. Tässä yhteydessä mahdollisuus jatkaa tai uudistaa näitä jaostoon määräämisiä, jolloin siirto siviiliasioita käsittelevään jaostoon on lähes pysyvä, on unionin tuomioistuimen käytettävissä olevien tietojen perusteella hypoteettinen tapahtuma.

96 Neljänneksi unionin tuomioistuimen käytettävissä olevien tietojen mukaan nämä toimenpiteet eivät näytä aiheuttaneen asianomaisten tuomareiden palkkaluokan alentamista tai heidän ammatillisen tilanteensa heikentymistä, koska kyseiset tuomarit käsittelevät edelleen Sąd Najwyższyn toimivaltaan kuuluvia kassaatiovalituksia. Nämä toimenpiteet eivät merkinneet sitä, että kyseisten tuomareiden olisi luovuttava käsittelemästä asioita, joista he olivat aikaisemmin vastanneet, kun otetaan huomioon, että kyseiset tuomarit kuuluvat edelleen heidän alkuperäiseen jaostoonsa koko sen ajanjakson ajan, jota kyseiset toimenpiteet koskevat. Kuten tämän tuomion 90 kohdassa on todettu, tässä yhteydessä ei ole merkitystä sillä, että nämä toimenpiteet johtavat asianomaisten tuomareiden työmäärän tilapäiseen kasvuun tai velvoittavat heidät käsittelemään asioita, jotka eivät liity heidän erikoistumisalaansa.

97 Viidenneksi pääasiassa kyseessä olevat toimenpiteet ovat koskeneet yhteensä noin 20:tä tuomaria. Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevien tietojen perusteella vaikuttaa siltä, että nämä toimenpiteet eivät ole kohdistuneet tiettyihin tuomareihin esimerkiksi sen vuoksi, että he ovat arvostelleet Puolan oikeuslaitoksen uudistuksia.

98 Näin ollen se, että pääasiassa kyseessä olevat toimenpiteet on toteutettu ilman asianomaisten tuomareiden suostumusta ja että kyseisillä tuomareilla ei ole käytettävissään mitään oikeussuojakeinoa niiden riitauttamiseksi, ei merkitse riippumattomuuden ja puolueettomuuden periaatteiden loukkaamista eikä etukäteen laillisesti perustettua tuomioistuinta koskevan vaatimuksen noudattamatta jättämistä. Koska ei nimittäin ole mitään viitteitä siitä, että näillä toimenpiteillä voisi olla vastaavia vaikutuksia kuin kurinpitoseuraamuksella, tällaiset seikat eivät ole omiaan herättämään yksityisissä perusteltuja epäilyjä kyseisten tuomareiden riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta.

99 Lisäksi on todettava joka tapauksessa, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen muodostavien ratkaisukokoonpanojen koostumuksen sääntöjenmukaisuuden on SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, kannalta voitava olla unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tuomioistuinvalvonnan kohteena (ks. analogisesti tuomio 14.11.2024, S. (Tuomioistuimen ratkaisukokoonpanon muuttaminen), C-197/23, EU:C:2024:956, 67 kohta). Nyt käsiteltävässä asiassa pääasiat osoittavat nimenomaisesti, että kansallisessa oikeudessa annetaan ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle mahdollisuus valvoa oman kokoonpanonsa sääntöjenmukaisuutta.

100 Kaiken edellä esitetyn perusteella asioissa C-422/23 ja C-493/23 esitettyihin kahteen kysymykseen sekä asioissa C-455/23, C-459/23 ja C-486/23 esitettyihin ensimmäisiin ja toisiin kysymyksiin on vastattava, että SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että se ei ole esteenä kansallisen tuomioistuimen presidentin toimenpiteille, joilla määrätään kyseisen tuomioistuimen erääseen jaostoon osoitettuja tuomareita tilapäisesti kyseisen tuomioistuimen toiseen jaostoon sen ohella, että he jatkavat toimimistaan alkuperäisessä jaostossaan, vaikka he eivät ole antaneet suostumustaan tähän toiseen jaostoon määräämiseen, heillä ei ole käytettävissään mitään oikeussuojakeinoa sen riitauttamiseksi, kyseinen määrääminen merkitsee asianomaisten tuomareiden työmäärän kasvua ja edellyttää heidän panostustaan asioihin, jotka eivät liity heidän erikoistumisensa alaan, ja vaikka kyseinen presidentti on nimitetty samaan tuomioistuimeen SEU 19 artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta johtuvien vaatimusten vastaisesti, kunhan tällaiset toimenpiteet perustuvat erityisesti hyvään lainkäyttöön liittyviin perusteltuihin syihin ja ne on toteutettu kyseistä tuomioistuinta koskevien kansallisten sääntöjen perusteella, ne ovat väliaikaisia ja ajallisesti tiukasti rajattuja, niillä ei kyseenalaisteta asianomaisten tuomareiden osoittamista heidän alkuperäiseen jaostoonsa eivätkä ne johda kyseisten tuomareiden palkkaluokan alentamiseen tai siihen, että kyseisiltä tuomareilta siirretään pois asioita, joista he ovat vastuussa.

Asioissa C-455/23, C-459/23 ja C-486/23 esitetyt kolmannet kysymykset

101 Asioissa C-455/23, C-459/23 ja C-486/23 esitetyt kolmannet kysymykset on esitetty siltä varalta, että näissä asioissa esitettyihin ensimmäisiin ja toisiin kysymyksiin annettavasta vastauksesta seuraisi, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olosuhteiden kaltaisissa olosuhteissa muodostettu tuomioistuin ei ole SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettu riippumaton ja puolueeton tuomioistuin, joka on etukäteen laillisesti perustettu. Kun otetaan huomioon näihin viimeksi mainittuihin kysymyksiin annettu vastaus, näissä asioissa esitettyihin kolmansiin kysymyksiin ei ole enää tarpeen vastata.

Neljäs kysymys asiassa C-459/23

102 Asiassa C-459/23 esittämällään neljännellä kysymyksellä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy, onko direktiivin 2004/17 3 artiklan 3 kohdan b alakohtaa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 20 artiklan 1 kohdan kanssa, tulkittava siten, että se, että sähkön kauppaa harjoittava julkinen yritys ostaa direktiivin 2009/28 2 artiklan toisen kohdan k ja l alakohdassa tarkoitettuja vihreitä sertifikaatteja, on toimintaa, jota harjoitetaan sähkön toimittamiseksi kiinteisiin verkkoihin, joiden tarkoituksena on tarjota yleisölle sähkön tuotantoon, siirtoon tai jakeluun liittyviä palveluja.

103 Aluksi on huomautettava, että sovellettava direktiivi on lähtökohtaisesti direktiivi, joka on voimassa sillä hetkellä, jolloin hankintaviranomainen valitsee noudatettavan menettelytyypin ja päättää lopullisesti siitä, onko velvollisuutta järjestää tarjouskilpailu ennen julkista hankintaa koskevan sopimuksen sopimuspuolen valintaa (ks. vastaavasti tuomio 5.10.2000, komissio v. Ranska, C-337/98, EU:C:2000:543, 37 kohta; tuomio 10.7.2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, 31 kohta ja tuomio 14.9.2017, Casertana Costruzioni, C-223/16, EU:C:2017:685, 21 kohta). Koska pääasiassa kyseessä oleva sopimus on tehty vuoden 2011 aikana, nyt käsiteltävässä asiassa on näin ollen ajallisesti sovellettava direktiiviä 2004/17.

104 Tämän jälkeen on korostettava, että kyseisen direktiivin 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan direktiiviä sovelletaan hankintayksiköihin, jotka ovat muun muassa julkisia yrityksiä, jotka harjoittavat jotakin kyseisen direktiivin 3–7 artiklassa tarkoitettua toimintoa. Tältä osin direktiivin 2004/17 2 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään olettama, jonka mukaan kyseisessä säännöksessä tarkoitettu julkinen yritys on yritys, jonka pääomasta hankintaviranomaiset omistavat suoraan tai välillisesti enemmistön.

105 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toteamuksista ilmenee, että yhtiö E. on tällainen julkinen yritys, koska yli 50 prosenttia sen pääomasta on Puolan valtion omistuksessa.

106 On siis vielä määritettävä, kuten asiassa C-459/23 esitetyssä neljännessä kysymyksessä pyydetään, voidaanko katsoa, että kyseinen yritys harjoittaa jotakin direktiivin 2004/17 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuista toiminnoista.

107 Tässä yhteydessä on ensinnäkin muistutettava, että direktiivin 2004/17 3 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaan tätä direktiiviä sovelletaan sähkön osalta sähkön toimittamiseen kiinteisiin verkkoihin, joiden tarkoituksena on tarjota yleisölle sähkön tuotantoon, siirtoon tai jakeluun liittyviä palveluja.

108 Tässä säännöksessä tai missään muussakaan direktiivin 2004/17 säännöksessä ei määritellä, mitä mainitussa säännöksessä olevalla näihin verkkoihin tapahtuvan sähkön toimittamisen käsitteellä on ymmärrettävä.

109 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkitsemisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä lainsäädännöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (tuomio 17.11.1983, Merck, 292/82, EU:C:1983:335, 12 kohta ja tuomio 13.2.2025, Latvijas Sabiedriskais Autobuss, C-684/23, EU:C:2025:90, 48 kohta).

110 Ensinnäkin toimittamisen käsite ymmärretään tavanomaisessa merkityksessään syöttämisenä, hankkimisena, tarjoamisena tai varustamisena. Sähkön toimittaminen sähköverkkoihin viittaa siis sähkön tarjoamiseen näihin verkkoihin. Tässä tarkoituksessa sähköntoimituksen käsite voi kattaa paitsi sähkön tuotannon myös sähkön tukku- tai vähittäismyynnin.

111 Toiseksi direktiivin 2004/17 johdanto-osan toisesta ja kolmannesta perustelukappaleesta ilmenee, että kyseisessä direktiivissä säädetään hankintamenettelyjen yhteensovittamista koskevista säännöistä kyseisessä direktiivissä tarkoitetuilla ”aloilla”, kuten energia-alalla, joita ”näillä aloilla toimiv[at] yksikö[t]” noudattavat. Näissä perustelukappaleissa unionin lainsäätäjä on siten selvästi ilmaissut tahtonsa kattaa sähköalan osalta paitsi sähkön tuotantoon tai toimittamiseen liittyvät toimet myös sähkökauppaan liittyvät toimet.

112 Kolmanneksi tämä tulkinta on myös julkisia hankintoja koskevien unionin sääntöjen tavoitteiden eli mahdollisimman laajan kilpailulle avaamisen mukainen (ks. vastaavasti tuomio 23.12.2009, CoNISMa, C-305/08, EU:C:2009:807, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 26.9.2024, Luxone ja Sofein, C-403/23 ja C-404/23, EU:C:2024:805, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

113 Neljänneksi mainittua tulkintaa tukee vielä direktiivi 2014/25, jolla kumottiin direktiivi 2004/17 ja jolla unionin lainsäätäjä muun muassa täsmensi vakiintuneen oikeuden nojalla sähkön toimittamisen käsitettä. Direktiivin 2014/25 7 artiklan ensimmäisestä kohdasta, luettuna sen johdanto-osan 23 perustelukappaleen valossa, ilmenee, että viimeksi mainitussa direktiivissä toimittamisen käsite kattaa tuotannon, tukkumyynnin ja vähittäismyynnin. Kun unionin lainsäätäjä sisällytti tämän määritelmän direktiiviin 2014/25 – täsmentäen kyseisessä 23 perustelukappaleessa, että määritelmä on annettu ”laajentamatta millään tavoin tämän direktiivin soveltamisalaa” –, se vahvisti, että direktiivissä 2004/17 jo sisällytettiin sähköntoimituksen käsitteeseen sähkön tuotannon lisäksi sen tukku- tai vähittäismyynti.

114 Näin ollen yhtiön E. harjoittaman kaltainen sähkön kauppaa koskeva toiminta kuuluu direktiivin 2004/17 3 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettuun toimintaan. Yhtiötä E. on näin ollen pidettävä kyseisen direktiivin 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuna hankintayksikkönä.

115 Toiseksi on kuitenkin vielä huomautettava, että direktiivin 2004/17 20 artiklan 1 kohdassa säädetään, että tätä direktiiviä ei sovelleta hankintasopimuksiin, joita hankintayksiköt tekevät muutoin kuin direktiivin 3–7 artiklassa tarkoitetun toiminnon harjoittamiseksi.

116 Direktiivin 2004/17 soveltamisalaan kuuluvat ainoastaan sellaiset hankintasopimukset, jotka sellainen yksikkö, joka on tässä direktiivissä tarkoitettu hankintayksikkö, on tehnyt sellaisen toiminnan osalta, jota se harjoittaa kyseisen direktiivin 3–7 artiklassa luetelluilla aloilla (tuomio 10.4.2008, Ing. Aigner, C-393/06, EU:C:2008:213, 33 kohta).

117 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että yhtiön E. on ostettava direktiivin 2009/28 2 artiklan toisen kohdan k ja l alakohdassa tarkoitettuja vihreitä sertifikaatteja noudattaakseen sille kuuluvaa lakisääteistä velvollisuutta edistää uusiutuvien energialähteiden käyttöä. Tästä seuraa, että näiden sertifikaattien ostaminen liittyy läheisesti siihen, että kyseinen yhtiö harjoittaa sähkön kauppaa, joka on direktiivin 2004/17 3 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettua toimintaa.

118 Kun tällainen läheinen yhteys on olemassa, on katsottava, että vihreiden sertifikaattien ostaminen tapahtuu tämän toiminnan harjoittamiseksi, joten sen ei voida katsoa tapahtuvan direktiivin 2004/17 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ”muutoin” kuin mainitun toiminnan jatkamiseksi.

119 Kaiken edellä esitetyn perusteella asiassa C-459/23 esitettyyn neljänteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2004/17 3 artiklan 3 kohdan b alakohtaa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 20 artiklan 1 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että se, että sähkön kauppaa harjoittava julkinen yritys ostaa direktiivin 2009/28 2 artiklan toisen kohdan k ja l alakohdassa tarkoitettuja vihreitä sertifikaatteja, on toimintaa, jota harjoitetaan sähkön toimittamiseksi kiinteisiin verkkoihin, joiden tarkoituksena on tarjota yleisölle sähkön tuotantoon, siirtoon tai jakeluun liittyviä palveluja.

Viides kysymys asiassa C-459/23

Tutkittavaksi ottaminen

120 Yhtiö E. katsoo, että asiassa C-459/23 esitetty viides kysymys ei ole merkityksellinen pääasian ratkaisemisen kannalta. Se on nimittäin ensinnäkin väittänyt ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa, että pääasiassa kyseessä oleva sopimus on mitätön, koska sen tarkoituksena on velvoittaa osapuolet tekemään sopimuksia julkisia hankintoja koskevien sääntöjen vastaisesti. Se ei sitä vastoin ole väittänyt, että itse kyseinen sopimus olisi pitänyt tehdä julkisia hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen mukaisesti. Kyseinen sopimus ei myöskään ole direktiivin 2004/17 1 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu puitejärjestely, koska siinä velvoitetaan hankintayksikkö ehdottomasti tekemään hankintasopimus sopimuspuolena olevan talouden toimijan kanssa. Lopuksi kyseisen direktiivin 14 artiklan 2 ja 3 kohdasta ilmenee, että puitejärjestelyn tekeminen julkisia hankintoja koskevan menettelyn mukaisesti ei ole pakollista.

121 Tästä on huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa määrätään unionin tuomioistuimen ja jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä välittömän yhteistyön menettelystä. Kyseisessä menettelyssä, joka perustuu kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen tehtävien selkeään jakoon, oikeusriidan tosiseikaston arvioiminen kuuluu yksinomaan kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan, ja sen tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta, kun taas unionin tuomioistuimella on ainoastaan toimivalta lausua unionin oikeuden tulkinnasta tai pätevyydestä sellaisten tosiseikkojen perusteella, jotka kansallinen tuomioistuin on sille esittänyt (ks. vastaavasti tuomio 16.3.1978, Oehlschläger, 104/77, EU:C:1978:69, 4 kohta ja tuomio 4.10.2024, Schrems (Tietojen luovuttaminen suurelle yleisölle), C-446/21, EU:C:2024:834, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

122 Yhtäältä yhtiö E. pyrkii argumenteillaan, joilla yritetään kyseenalaistaa asiassa C-459/23 esitetyn viidennen kysymyksen tutkittavaksi ottaminen, viime kädessä kyseenalaistamaan sen, miten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on esittänyt sille esitetyt argumentit ja miten se on arvioinut pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevan sopimuksen luonnetta. Edellisessä kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan tällaiset argumentit eivät voi johtaa siihen, että ennakkoratkaisukysymys jätettäisiin tutkimatta.

123 Toisaalta ottaessaan esille puitejärjestelyn käsitteen määritelmän ja väittäessään, että puitejärjestelyä ei välttämättä tarvitse tehdä julkisia hankintoja koskevien sääntöjen mukaisesti, yhtiö E. käsittelee vastausta asiakysymykseen eikä tämän kysymyksen tutkittavaksi ottamista.

124 Tästä seuraa, että asiassa C-459/23 esitetty viides kysymys on otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

125 Asiassa C-459/23 esittämällään viidennellä kysymyksellä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko direktiivin 2004/17 1 artiklan 4 kohtaa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 14 artiklan ja 17 artiklan 2 kohdan kanssa, tulkittava siten, että sopimus, jossa sopimuspuolet velvoitetaan tekemään täytäntöönpanosopimuksia tietyillä hintoja ja määrää koskevilla ehdoilla, kuuluu mainitun direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun puitejärjestelyn käsitteen alaan ja se on tehtävä julkisia hankintoja koskevien sääntöjen mukaisesti.

126 Ensinnäkin on huomautettava, että direktiivin 2004/17 1 artiklan 4 kohdassa säädetään, että puitejärjestelyllä tarkoitetaan yhden tai useamman hankintaviranomaisen ja yhden tai useamman talouden toimijan välistä sopimusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa tietyn ajan kuluessa tehtäviä hankintasopimuksia koskevat ehdot, erityisesti hinnat ja tarvittaessa suunnitellut määrät.

127 Yhtäältä jo tämän säännöksen sanamuodosta ilmenee, että puitejärjestelyssä on täsmennettävä ajanjakso, jona sitä sovelletaan, ja siinä on määrättävä tehtävien hankintasopimusten ehdoista.

128 Kun toisaalta otetaan huomioon unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, direktiivin 2004/17 1 artiklan 4 kohdassa olevaa puitejärjestelyn käsitettä on tulkittava ottaen huomioon muun muassa kyseisen direktiivin 17 artiklan 2 ja 3 kohta sekä unionin oikeuden perusperiaatteet, kuten yhdenvertaisen kohtelun ja avoimuuden periaate, joita sovelletaan puitejärjestelyä tehtäessä, kuten mainitun direktiivin 14 artiklan 1 kohdasta ilmenee, ja saman direktiivin 14 artiklan 4 kohdassa säädetty kielto käyttää puitejärjestelyjä väärin siten, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy. Kun näitä säännöksiä ja periaatteita luetaan yhdessä, niistä seuraa, että puitejärjestelyssä on alusta alkaen määritettävä niiden hankintojen enimmäismäärä, jotka voidaan tehdä myöhempien hankintasopimusten kohteena, täsmentämällä niiden enimmäismäärä ja/tai enimmäisarvo (ks. analogisesti tuomio 19.12.2018, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust ja Coopservice, C-216/17, EU:C:2018:1034, 60, 62–67 ja 69 kohta ja tuomio 17.6.2021, Simonsen & Weel, C-23/20, EU:C:2021:490, 54–58, 61–65, 67, 68 ja 74 kohta).

129 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava, täyttyvätkö nämä edellytykset pääasiassa kyseessä olevan sopimuksen osalta. Tältä osin sen on ensinnäkin varmistuttava siitä, että kyseisessä sopimuksessa määriteltiin todellakin ajanjakso, jonka kuluessa vihreiden sertifikaattien ostosopimukset voitiin tehdä mainitun sopimuksen täyttämiseksi. Toiseksi on täsmennettävä, että pelkkä vihreiden sertifikaattien myyntihinnan laskemiseen sovellettavan hintakaavan ilmoittaminen ja hankintayksikön velvollisuus ostaa kaikki saadut vihreät sertifikaatit täsmentämättä tiettyä määrää eivät riitä siihen, että voitaisiin katsoa, että kyseisessä sopimuksessa määritetään niiden toimitusten enimmäismäärä, jotka voivat olla myöhempien hankintasopimusten kohteena.

130 Toiseksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta edellä esitetyn soveltamista, on huomautettava, että direktiivin 2004/17 16 artiklan a alakohdan mukaan direktiiviä sovelletaan, jollei kyseisessä säännöksessä tarkoitetuista poikkeuksista muuta johdu, tavaroita ja palveluja koskeviin hankintasopimuksiin, joiden ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on vähintään 387 000 euroa.

131 Hankintasopimusten ja puitejärjestelyjen ennakoidun arvon laskentamenetelmistä on todettava, että direktiivin 2004/17 17 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan ensimmäisestä virkkeestä ilmenee, että hankintasopimuksen ennakoidun arvon laskentaperusteena käytetään hankintayksikön arvioimaa maksettavaa kokonaismäärää ilman arvonlisäveroa. Tämän direktiivin 17 artiklan 2 kohdan mukaan hankintayksiköt eivät saa mainitun direktiivin soveltamisen välttämiseksi jakaa osiin rakennusurakkahanketta tai sellaista suunniteltua hankintaa, jolla on tarkoitus hankkia tietty määrä tavaraa ja/tai palveluja, tai soveltaa hankintasopimuksen ennakoidun arvon laskentaan erityismenetelmiä. Saman direktiivin 17 artiklan 3 kohdan mukaan puitejärjestelyissä huomioon otettavana arvona on kaikkien kyseisen järjestelyn koko keston ajaksi suunniteltujen hankintasopimusten ennakoitu enimmäisarvo ilman arvonlisäveroa. Lopuksi direktiivin 2004/17 17 artiklan 7 kohdassa säädetään, että säännöllisesti toistuvien tai määräajoin uudistettavien tavaroita tai palveluja koskevien hankintasopimusten osalta ennakoidun arvon laskentaperusteena on käytettävä joko viimeksi kuluneiden 12 kuukauden tai viimeksi kuluneen varainhoitovuoden aikana tehtyjen peräkkäisten vastaavien hankintasopimusten todellista yhteisarvoa tai niiden peräkkäisten hankintasopimusten ennakoitua kokonaisarvoa, jotka tehdään ensimmäistä tavarantoimitusta seuraavien 12 kuukauden aikana tai sitä seuraavan varainhoitovuoden aikana, jos se on pitempi kuin 12 kuukautta.

132 Näistä säännöksistä ilmenee, että sekä direktiivin 2004/17 17 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun puitejärjestelyn että kyseisen direktiivin 17 artiklan 7 kohdassa tarkoitetun säännöllisesti toistuvan tavaranhankinta- tai palveluhankintasopimuksen tapauksessa otetaan huomioon puitejärjestelyn tai hankintasopimuksen ennakoitu arvo. Ensimmäisessä tapauksessa tämä arvo on puitejärjestelyn arvioitu kokonaisarvo ja jälkimmäisessä tapauksessa viimeksi mainitussa säännöksessä määrättyjen vaihtoehtoisten menettelytapojen mukaisesti arvioitu arvo 12 kuukauden ajalta.

133 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että kunkin pääasiassa kyseessä olevan sopimuksen perusteella kuukausittain tehdyn täytäntöönpanosopimuksen arvo jää alle direktiivin 2004/17 16 artiklan a alakohdassa säädetyn 387 000 euron kynnysarvon. Sitä vastoin täytäntöönpanosopimusten vuotuinen arvo yhdessä tarkasteltuna ylittää tämän kynnysarvon.

134 Edellä esitetystä seuraa, että tällaisessa tapauksessa hankintayksikkö ei voi tukeutua kunkin kyseessä olevan sopimuksen täytäntöönpanoa koskevan sopimuksen yksittäiseen arvoon tehdäkseen nämä sopimukset ilman edeltävää tarjouskilpailua. Tällainen menettelytapa olisi nimittäin vastoin direktiivin 2004/17 17 artiklan 2 kohdassa säädettyä kieltoa kiertää kyseisen direktiivin soveltamista jakamalla hankkeet osiin.

135 Noudattaakseen tätä kieltoa ja direktiivin 2004/17 14 artiklan 4 kohdassa asetettua kieltoa käyttää puitejärjestelyjä väärin siten, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy, hankintayksiköllä on tällaisessa tapauksessa kaksi vaihtoehtoa.

136 Ensimmäinen vaihtoehto on peräkkäisten hankintasopimusten tekeminen siten, että kunkin hankintasopimuksen osalta noudatetaan kyseisessä direktiivissä säädettyjä menettelyjä.

137 Toinen vaihtoehto on kyseisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa esitettyjen ja tämän tuomion 126–128 kohdassa mainittujen edellytysten mukaisen puitejärjestelyn tekeminen direktiivin 2004/17 mukaisesti. Direktiivin 2004/17 40 artiklan 3 kohdan i alakohdan, luettuna yhdessä

kyseisen direktiivin 14 artiklan 2 kohdan kanssa, mukaan hankintayksikkö voi tämän jälkeen käyttää menettelyä ilman edeltävää tarjouskilpailua myöhempien hankintasopimusten osalta (ks. vastaavasti tuomio 23.4.2009, komissio v. Belgia, C-283/07, EU:C:2009:245, 104 kohta).

138 Edellä esitetystä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa hankintayksikön oli noudatettava julkisten hankintasopimusten tekemistä koskevia sääntöjä joko kunkin peräkkäisen täytäntöönpanosopimuksen tekohetkellä tai silloin, kun kyseinen sopimus puitejärjestelynä tehtiin, tämän tuomion 126–128 kohdassa mainittuja edellytyksiä noudattaen.

139 Kaiken edellä esitetyn perusteella asiassa C-459/23 esitettyyn viidenteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2004/17 1 artiklan 4 kohtaa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 14 artiklan ja 17 artiklan 2 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että

– kuuluakseen mainitun direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun puitejärjestelyn käsitteen alaan on sopimuksessa, jossa sopimuspuolet velvoitetaan tekemään täytäntöönpanosopimuksia tietyillä hintoja ja määrää koskevilla ehdoilla, mainittava ajanjakso, jona sitä sovelletaan, ja määritettävä myöhempien hankintasopimusten kohteena olevien toimitusten enimmäismäärä täsmentämällä niiden enimmäismäärä ja/tai niiden enimmäisarvo, ja on tarkennettava, että pelkkä maininta tehtävien sopimusten arvon laskemiseen sovellettavasta hintakaavasta ja määrällisesti määrittelemättömästä velvoitteesta ei ole tältä osin riittävä

– kun puitejärjestelyn tai säännöllisesti toistuvien tai uudistettavien hankintasopimusten yhteydessä tietyn ajanjakson aikana tehtävien sopimusten ennakoitu arvo, sellaisena kuin se on laskettu puitejärjestelyn osalta direktiivin 2004/17 17 artiklan 3 kohdan ja säännöllisesti toistuvien tai uudistettavien hankintasopimusten osalta mainitun artiklan 5 kohdan perusteella, ylittää kyseisen direktiivin 16 artiklan a alakohdassa vahvistetun kynnysarvon, hankintayksikön on joko tehtävä kukin perättäinen hankintasopimus mainitussa direktiivissä säädettyjä menettelyjä noudattaen tai toteutettava tämän direktiivin mukaisesti saman direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu puitejärjestely kyseisessä säännöksessä säädettyjä edellytyksiä noudattaen.

Kuudes kysymys asiassa C-459/23

Tutkittavaksi ottaminen

140 Yhtiö E. katsoo, että asiassa C-459/23 esitetty kuudes kysymys on jätettävä tutkimatta, koska sillä ei ole merkitystä pääasian kannalta. Toisin kuin lähtökohta, johon tämä kysymys perustuu, pääasiassa kyseessä oleva sopimus ei nimittäin ole hankintasopimus vaan sopimus, joka velvoittaa tekemään hankintasopimuksen. Sopimusta ei siis voi tehdä julkisia hankintoja koskevien sääntöjen vastaisesti.

141 Tämän tuomion 121 kohdassa mainitun oikeuskäytännön valossa ja tämän tuomion 122 kohdassa esitetystä syystä tämä väite on hylättävä. Asiassa C-459/23 esitetty kuudes kysymys on näin ollen otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

142 Asiassa C-459/23 esittämällään kuudennella kysymyksellä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko direktiivin 92/13 2 d artiklan 1 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että sopimuksen tekeminen julkisia hankintoja koskevien sääntöjen vastaisesti kuuluu kyseisessä säännöksessä säädetyn seuraamuksen soveltamisalaan.

143 Direktiivin 92/13 2 d artiklan 1 kohdassa säädetään, että jos hankintailmoitusta ei ole julkaistu ennalta Euroopan unionin virallisessa lehdessä ilman, että tämä olisi sallittua direktiivin 2004/17 säännösten nojalla, kyseinen hankinta on pätemätön.

144 Kyseinen 2 d artikla on lisätty direktiivin 92/13 alkuperäiseen versioon direktiivillä 2007/66. Unionin lainsäätäjä on selventänyt tehtyjä muutoksia toteamalla direktiivin 2007/66 johdanto-osan 13 perustelukappaleessa, että sellaisten lainvastaisten suorahankintojen estämiseksi, joilla 11.1.2005 annetussa tuomiossa Stadt Halle ja RPL Lochau (C-26/03, EU:C:2005:5, 36 ja 37 kohta) on katsottu hankintaviranomaisen tai hankintayksikön rikkovan kaikkein vakavimmalla tavalla julkisia hankintoja koskevaa unionin lainsäädäntöä, olisi säädettävä tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista ja lainvastaiseen suorahankintaan perustuva hankintasopimus olisi näin ollen katsottava lähtökohtaisesti pätemättömäksi. Unionin lainsäätäjä on täsmentänyt direktiivin 2007/66 johdanto-osan 14 perustelukappaleessa, että pätemättömyys on tehokkain tapa palauttaa kilpailu ja luoda uusia liiketoimintamahdollisuuksia niille talouden toimijoille, joiden mahdollisuudet osallistua hankintasopimuksen tekemismenettelyyn on poistettu laittomasti, ja että direktiivissä 2007/66 tarkoitetuiksi suorahankinnoiksi olisi katsottava kaikki sellaiset hankintasopimukset, jotka on tehty julkaisematta ennalta hankintailmoitusta Euroopan unionin virallisessa lehdessä, mikä vastaa direktiivissä 2004/17 tarkoitettua ilman tarjouskilpailua toteutettavaa menettelyä (ks. analogisesti tuomio 17.6.2021, Simonsen & Weel, C-23/20, EU:C:2021:490, 85 kohta).

145 Näin ollen direktiivin 92/13 2 d artiklan 1 kohdan a alakohdasta, luettuna yhdessä direktiivin 2007/66 johdanto-osan 13 ja 14 perustelukappaleen kanssa, seuraa, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena oli direktiiviä 2007/66 annettaessa ottaa sovellettavaan lainsäädäntöön ankara seuraamus, jonka soveltaminen olisi kuitenkin rajattava kaikkein vakavimpiin tapauksiin, joissa julkisia hankintoja koskevaa unionin oikeutta on rikottu, eli tapauksiin, joissa hankintasopimus on tehty suorahankintana ilman Euroopan unionin virallisessa lehdessä ennalta julkaistua hankintailmoitusta (ks. analogisesti tuomio 17.6.2021, Simonsen & Weel, C-23/20, EU:C:2021:490, 86 kohta).

146 Tästä seuraa, että direktiivin 92/13 2 d artiklan 1 kohdan a alakohtaa sovelletaan kaikkiin tilanteisiin, joissa hankintayksikkö on tehnyt sopimuksen perusteettomasti julkaisematta ennakolta ilmoitusta Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

147 Direktiivin 92/13 2 d artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan pätemättömäksi todetusta sopimuksesta aiheutuvat vaikutukset määritellään kansallisessa lainsäädännössä. On kuitenkin niin, että tässä säännöksessä ei millään tavoin säädetä sellaisen hankintasopimuksen voimassa pitämisestä tai jatkuvuudesta, joka on tehty ilman asianmukaista ennakkoilmoitusta.

148 Kaiken edellä esitetyn perusteella asiassa C-459/23 esitettyyn kuudenteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 92/13 2 d artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että sopimuksen tekeminen julkisia hankintoja koskevien sääntöjen vastaisesti kuuluu kyseisessä säännöksessä säädetyn seuraamuksen soveltamisalaan.

Seitsemäs kysymys asiassa C-459/23

Tutkittavaksi ottaminen

149 Yhtiö E. väittää, että asiassa C-459/23 esitetyllä seitsemännellä kysymyksellä ei ole merkitystä pääasian kannalta. Yhtäältä kyseinen yhtiö toistaa tämän tuomion 140 kohdassa jo esitetyn perustelun. Toisaalta oikeuden väärinkäyttö voi olla kyseessä vain silloin, kun osapuoli vaatii kyseisen sopimuksen toteamista suhteellisesti pätemättömäksi. Yhtiö E. vaatii ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa pääasiassa kyseessä olevan sopimuksen mitättömyyden toteamista, mikä merkitsisi, että sopimusta ei ole olemassa.

150 Nämä argumentit on hylättävä tämän tuomion 121 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti ja tämän tuomion 122 ja 123 kohdassa esitetyistä syistä. Näin ollen asiassa C-459/23 esitetty seitsemäs kysymys on otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

151 Asiassa C-459/23 esittämällään seitsemännellä kysymyksellä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko oikeuden väärinkäytön kieltoa koskevaa periaatetta tulkittava siten, että se on esteenä sille, että hankintayksikkö voi vaatia toimittajan kanssa tekemänsä sopimuksen toteamista pätemättömäksi sillä perusteella, että kyseinen sopimus on tehty julkisia hankintoja koskevien sääntöjen vastaisesti, vaikka tämän vaatimuksen todellisena syynä on kyseisen sopimuksen täyttämisen kannattavuuden heikkeneminen.

152 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan oikeussubjektit eivät voi vedota Euroopan unionin oikeussääntöihin vilpillisesti tai niitä väärinkäyttäen, koska periaate, jonka mukaan vilppi ja oikeuden väärinkäyttö on kielletty, on unionin yleinen oikeusperiaate, jota oikeussubjektien on noudatettava. Unionin lainsäädännön soveltamista ei näet voida ulottaa niin laajalle, että sen avulla voitaisiin vilpillisesti tai väärinkäytöksin hyötyä unionin oikeudessa säädetyistä eduista (tuomio 6.2.2018, Altun ym., C-359/16, EU:C:2018:63, 48 ja 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 11.7.2018, komissio v. Belgia, C-356/15, EU:C:2018:555, 99 kohta).

153 Väärinkäytösluonteisen menettelytavan toteamisen edellytyksenä on sekä objektiivisen että subjektiivisen osatekijän olemassaolo (tuomio 13.3.2014, SICES ym., C-155/13, EU:C:2014:145, 31 kohta ja tuomio 28.7.2016, Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, 38 kohta).

154 Yhtäältä objektiivisesta osatekijästä on todettava, että sen olemassaolon toteaminen edellyttää sitä, että kaikista objektiivisista olosuhteista ilmenee, että vaikka unionin säännöstössä vahvistettuja edellytyksiä on muodollisesti noudatettu, kyseisellä säännöstöllä tavoiteltua päämäärää ei ole saavutettu (tuomio 14.12.2000, Emsland-Stärke, C-110/99, EU:C:2000:695, 52 kohta ja tuomio 28.7.2016, Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, 39 kohta).

155 Toisaalta väärinkäytösluonteisen menettelytavan toteamisen edellytyksenä on subjektiivinen osatekijä, eli objektiivisten osatekijöiden kokonaisuuden on osoitettava, että kyseisten toimien keskeinen päämäärä on perusteettoman edun saaminen. Väärinkäytösluonteisten menettelytapojen kiellolla ei nimittäin ole merkitystä, kun kyseessä oleville toimille on jokin muu peruste kuin pelkkä etujen saaminen (tuomio 14.12.2000, Emsland-Stärke, C-110/99, EU:C:2000:695, 53 kohta ja tuomio 28.7.2016, Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, 40 kohta).

156 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tarkistaa kansallisen lainsäädännön todistelusäännösten mukaisesti ja sikäli kuin tällä ei rajoiteta unionin oikeuden tehokkuutta, ovatko tällaisen oikeuden väärinkäytön muodostavat tekijät olemassa pääasiassa (ks. vastaavasti tuomio 14.12.2000, Emsland-Stärke, C-110/99, EU:C:2000:695, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 28.7.2016, Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, 42 kohta).

157 Jotta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voidaan antaa hyödyllinen vastaus, on kuitenkin täsmennettävä, että jos hankintasopimus tehdään ilman edeltävää tarjouskilpailua direktiivin 2004/17 säännösten vastaisesti, objektiivinen osatekijä puuttuu. Tällaisessa tapauksessa ei nimittäin voida katsoa, että unionin säännöstössä säädettyjä edellytyksiä olisi muodollisesti noudatettu.

158 Koska objektiivisen osatekijän ja subjektiivisen osatekijän olemassaoloa koskevat edellytykset ovat kumulatiivisia, väärinkäyttöä ei näin ollen voida todeta tämän tuomion 151 kohdassa tarkoitetussa tilanteessa, joka on asiassa C-459/23 esitetyn seitsemännen kysymyksen kohteena.

159 Kaiken edellä esitetyn perusteella asiassa C-459/23 esitettyyn seitsemänteen kysymykseen on vastattava, että oikeuden väärinkäytön kieltoa koskevaa periaatetta on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että hankintayksikkö voi vaatia toimittajan kanssa tekemänsä sopimuksen toteamista pätemättömäksi sillä perusteella, että kyseinen sopimus on tehty julkisia hankintoja koskevien sääntöjen vastaisesti, vaikka tämän vaatimuksen todellisena syynä on mainitun sopimuksen täyttämisen kannattavuuden heikkeneminen.

Oikeudenkäyntikulut

160 Pääasioiden asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa,

on tulkittava siten, että

se ei ole esteenä kansallisen tuomioistuimen presidentin toimenpiteille, joilla määrätään kyseisen tuomioistuimen erääseen jaostoon osoitettuja tuomareita tilapäisesti kyseisen tuomioistuimen toiseen jaostoon sen ohella, että he jatkavat toimimistaan alkuperäisessä jaostossaan, vaikka he eivät ole antaneet suostumustaan tähän toiseen jaostoon määräämiseen, heillä ei ole käytettävissään mitään oikeussuojakeinoa sen riitauttamiseksi, kyseinen määrääminen merkitsee asianomaisten tuomareiden työmäärän kasvua ja edellyttää heidän panostustaan asioihin, jotka eivät liity heidän erikoistumisensa alaan, ja vaikka kyseinen presidentti on nimitetty samaan tuomioistuimeen SEU 19 artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta johtuvien vaatimusten vastaisesti, kunhan tällaiset toimenpiteet perustuvat erityisesti hyvään lainkäyttöön liittyviin perusteltuihin syihin ja ne on toteutettu kyseistä

tuomioistuinta koskevien kansallisten sääntöjen perusteella, ne ovat väliaikaisia ja ajallisesti tiukasti rajattuja, niillä ei kyseenalaisteta asianomaisten tuomareiden osoittamista heidän alkuperäiseen jaostoonsa eivätkä ne johda kyseisten tuomareiden palkkaluokan alentamiseen tai siihen, että kyseisiltä tuomareilta siirretään pois asioita, joista he ovat vastuussa.

2) **Vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjen yhteensovittamisesta 31.3.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/17/EY, sellaisena kuin se on muutettuna 30.11.2009 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 1177/2009, 3 artiklan 3 kohdan b alakohtaa, luettuna yhdessä direktiivin 2004/17, sellaisena kuin se on muutettuna, 20 artiklan 1 kohdan kanssa,**

on tulkittava siten, että

se, että sähkön kauppaa harjoittava julkinen yritys ostaa uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sekä direktiivien 2001/77/EY ja 2003/30/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta 23.4.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/28/EY 2 artiklan toisen kohdan k ja l alakohdassa tarkoitettuja vihreitä sertifikaatteja, on toimintaa, jota harjoitetaan sähkön toimittamiseksi kiinteisiin verkkoihin, joiden tarkoituksena on tarjota yleisölle sähkön tuotantoon, siirtoon tai jakeluun liittyviä palveluja.

3) **Direktiivin 2004/17, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 1177/2009, 1 artiklan 4 kohtaa, luettuna yhdessä direktiivin 2004/17, sellaisena kuin se on muutettuna, 14 artiklan ja 17 artiklan 2 kohdan kanssa,**

on tulkittava siten, että

– **kuuluakseen mainitun direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun puitejärjestelyn käsitteen alaan on sopimuksessa, jossa sopimuspuolet velvoitetaan tekemään täytäntöönpanosopimuksia tietyillä hintoja ja määrää koskevilla ehdoilla, mainittava ajanjakso, jona sitä sovelletaan, ja määritettävä myöhempien hankintasopimusten kohteena olevien toimitusten enimmäismäärä täsmentämällä niiden enimmäismäärä ja/tai niiden enimmäisarvo, ja on tarkennettava, että pelkkä maininta tehtävien sopimusten arvon laskemiseen sovellettavasta hintakaavasta ja määrällisesti määrittelemättömästä velvoitteesta ei ole tältä osin riittävä**

– **kun puitejärjestelyn tai säännöllisesti toistuvien tai uudistettavien hankintasopimusten yhteydessä tietyn ajanjakson aikana tehtävien sopimusten ennakoitu arvo, sellaisena kuin se on laskettu puitejärjestelyn osalta direktiivin 2004/17, sellaisena kuin se on muutettuna, 17 artiklan 3 kohdan ja säännöllisesti toistuvien tai uudistettavien hankintasopimusten osalta mainitun artiklan 5 kohdan perusteella, ylittää direktiivin 2004/17, sellaisena kuin se on muutettuna, 16 artiklan a alakohdassa vahvistetun kynnysarvon, hankintayksikön on joko tehtävä kukin perättäinen hankintasopimus mainitussa direktiivissä säädettyjä menettelyjä noudattaen tai toteutettava tämän direktiivin mukaisesti direktiivin 2004/17, sellaisena kuin se on muutettuna, 1 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu puitejärjestely kyseisessä säännöksessä säädettyjä edellytyksiä noudattaen.**

4) **Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjä koskevien yhteisön sääntöjen soveltamiseen liittyvien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 25.2.1992 annetun neuvoston direktiivin 92/13/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 11.12.2007 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2007/66/EY, 2 d artiklan 1 kohdan a alakohtaa**

   on tulkittava siten, että

   sopimuksen tekeminen julkisia hankintoja koskevien sääntöjen vastaisesti kuuluu kyseisessä säännöksessä säädetyn seuraamuksen soveltamisalaan.

5) **Oikeuden väärinkäytön kieltoa koskevaa periaatetta on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että hankintayksikkö voi vaatia toimittajan kanssa tekemänsä sopimuksen toteamista pätemättömäksi sillä perusteella, että kyseinen sopimus on tehty julkisia hankintoja koskevien sääntöjen vastaisesti, vaikka tämän vaatimuksen todellisena syynä on mainitun sopimuksen täyttämisen kannattavuuden heikkeneminen.**

Allekirjoitukset